

Prílohy

Príloha 1. Priznané podpory v roku 2021 a ich štruktúra

Príloha 2a. Štruktúra právnych foriem žiadateľov o prostriedky SPP v roku 2021

Príloha 2b. Podiel jednotlivých právnych foriem na celkovej výmere (v ha)

Príloha 3. Špecifické ciele novej SPP EÚ v rokoch 2023-2027

Príloha 4. Legislatíva k stropovaniu BISS

Príloha 5. Legislatíva EÚ v oblasti zverejňovania informácií o príjemcoch finančných prostriedkov

Príloha 6. 50 KUV a fariem s najväčšou podporou (v EUR) a ich výmera (v ha) v roku 2021

Príloha 7. Zoznam 50 najväčších skupín fariem na Slovensku

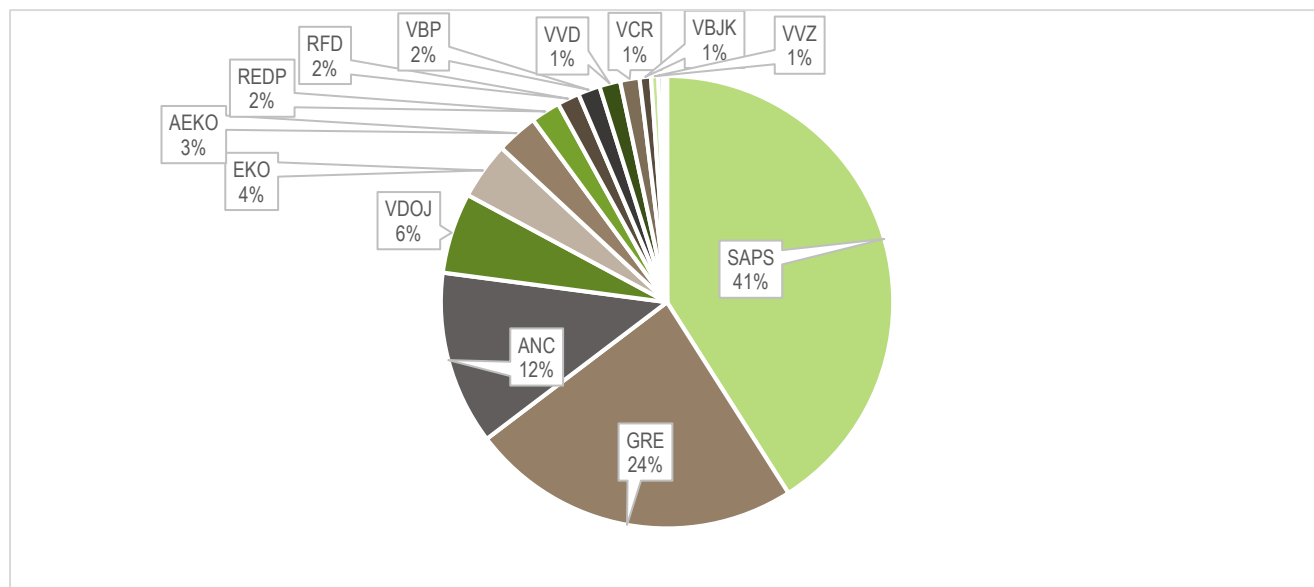
Príloha 8. Porovnanie strategických plánov SPP na roky 2023 - 2027: Podpora príjmu

Príloha 1. Priznané podpory v roku 2021 a ich štruktúra

Skratka	Podpora	Priznaná výmera (ha/DJ)	Priznaná suma (EUR)
SAPS	Režim jednotnej platby na plochu	1 832 459	216 105 570
GRE	Platba na poľnohospodárske postupy prospešné pre klímu a životné prostredie	1 830 929	124 942 585
ANC	Platba na oblasti s prírodnými a poloprírodnými obmedzeniami	1 060 795	65 450 796
VDOJ	Platba na kravy chované v systéme s trhovou produkciou mlieka	113 038	30 403 831
EKO	Ekologické poľnohospodárstvo	237 812	21 532 409
AEKO	Agroenvironmentálno-klimatické opatrenia	168 874	15 684 596
REDP	Redistributívna platba	228 789	11 086 017
RFD	Úhrada finančnej disciplíny	0	8 343 244
VBP	Platba na pestovanie vybraných druhov bielkovinových plodín	104 287	8 305 390
VVD	Platba na vybrané kategórie na výkrm hovädzieho dobytku	43 749	7 900 231
VCR	Platba na pestovanie cukrovej repy	21 807	7 299 138
VBJK	Platba na bahnice, jarky a kozy	242 648	4 302 149
VVZ	Platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny	5 920	2 695 271
MP	Platba pre mladých poľnohospodárov	14 918	1 696 288
VOP	Platba na pestovanie vybraných druhov ovocia s veľmi vysokou prácnosťou	1 363	862 956
VOV	Platba na pestovanie vybraných druhov ovocia s vysokou prácnosťou	1 143	577 051
VR	Platba na pestovanie rajčiakov	228	100 001
VCH	Platba na pestovanie chmeľu	37	20 000
UEV	Platba na územia európskeho významu	421	12 562
	SPOLU		527 320 085

Zdroj: PPA

Štruktúra priznaných podpôr v roku 2021

Zdroj: PPA

Príloha 2a. Štruktúra právnych foriem žiadateľov o prostriedky SPP v roku 2021

právna forma	počet subjektov	výmera [ha]	priemerná výmera [ha]	podiel na subjektoch (%)	podiel na výmere (%)
Akciová spoločnosť	117	119 405.29	1 020.56	0.64	6.49
Cirkevná organizácia	9	93.42	10.38	0.05	0.01
Družstvo	554	631 248.90	1 139.44	3.04	34.33
Fyzická osoba - príležitostne činná zap. v registri DIS	9 557	58 976.98	6.17	52.52	3.21
Fyzická osoba nezapísaná v obchodnom registri-podnikajúca súčasne ako osoba so slobodným povoláním	2	16.41	8.21	0.01	0.00
Fyzická osoba zapísaná v obchodnom registri-podnikajúca súčasne ako osoba so slobodným povoláním	1	4.25	4.25	0.01	0.00
Jednoduchá spoločnosť na akcie	1	303.52	303.52	0.01	0.02
Komanditná spoločnosť	5	2 470.13	494.03	0.03	0.13
Nezisková organizácia	14	120.05	8.58	0.08	0.01
Obec	14	162.35	11.60	0.08	0.01
Príspevková organizácia	8	729.82	91.23	0.04	0.04
Pozemkové spoločenstvo s právnou subjektivitou	19	631.81	33.25	0.10	0.03
Rozpočtová organizácia	7	770.02	110.00	0.04	0.04
Spoločnosť s ručením obmedzeným	2 613	731 901.74	280.10	14.36	39.80
Samostatne hospodáriaci roľník	5 095	281 289.63	55.21	28.00	15.30
Slobodné povolanie-fyzická osoba podnikajúca na základe iného ako živnostenského zákona zapísaná v obchodnom registri	1	32.20	32.20	0.01	0.00
Spoločenstvá vlastníkov	95	2 270.93	23.90	0.52	0.12
Štátny podnik	4	6 658.72	1 664.68	0.02	0.36
Verejná obchodná spoločnosť	3	137.40	45.80	0.02	0.01
Vysoká škola	1	35.22	35.22	0.01	0.00
Združenie	39	814.09	20.87	0.21	0.04
Živnostník	30	750.51	25.02	0.16	0.04
Fyzická osoba - podnikateľ registrovaný v OR SR	7	147.06	21.01	0.04	0.01
SÚČET	18 196	1 838 970.45			

Zdroj: PPA

Príloha 2b. Podiel jednotlivých právnych foriem na celkovej výmere (v ha)

právna forma	výmera [ha]							výmera [ha]
	od 0 do 5	od 5 do 10	od 10 do 50	od 50 do 100	od 100 do 250	od 250 do 500	nad 500	
Akciová spoločnosť	14.43	38.73	337.07	530.17	2 097.60	4 552.68	111 834.61	119 405.29
Cirkevná organizácia	2.82	20.69	69.91					93.42
Družstvo	10.06	16.44	387.63	695.67	6 786.58	23 771.39	599 581.13	631 248.90
Fyzická osoba - príležitostne činná zap. v registri DIS	14 430.72	15 725.10	26 342.13	1 727.44	751.59			58 976.98
Fyzická osoba nezapísaná v obchodnom registri-podnikajúca súčasne ako osoba so slobodným povoláním		16.41						16.41
Fyzická osoba zapísaná v obchodnom registri-podnikajúca súčasne ako osoba so slobodným povoláním	4.25							4.25
Jednoduchá spoločnosť na akcie						303.52		303.52
Komanditná spoločnosť			20.14			616.23	1 833.76	2 470.13
Nezisková organizácia	22.74	17.74	79.57					120.05
Obec	18.81	33.99	29.98	79.57				162.35
Príspevková organizácia		15.27	51.15		293.01	370.39		729.82
Pozemkové spoločenstvo s právnou subjektivitou	5.30	25.12	278.07	149.52	173.80			631.81
Rozpočtová organizácia	7.12	9.63	21.28		341.53	390.46		770.02
Spoločnosť s ručením obmedzeným	543.43	1 549.73	19 747.11	21 951.97	64 572.87	112 296.84	511 239.79	731 901.74
Samostatne hospodáriaci roľník	2 202.19	5 990.02	52 479.39	45 936.66	74 005.78	59 424.09	41 251.50	281 289.63
Slobodné povolanie-fyzická osoba podnikajúca na základe iného ako živnostenského zákona zapísaná v obchodnom registri			32.20					32.20
Spoločenstvá vlastníkov	37.78	139.31	1 218.37	296.57	278.11	300.79		2 270.93
Štátny podnik							6 658.72	6 658.72
Verejná obchodná spoločnosť	2.68		29.34		105.38			137.40
Vysoká škola			35.22					35.22
Združenie	45.52	48.05	336.42	55.12	328.98			814.09
Živnostník	24.47	51.79	146.01	72.13	176.63	279.48		750.51
Fyzická osoba - podnikateľ registrovaný v OR SR	3.55	7.19	31.34	104.98				147.06
SÚČET	17 375.87	23 705.21	101 672.33	71 599.80	149 911.86	202 305.87	1 272 399.51	1 838 970.45

Zdroj: PPA

Zdroj: Európska komisia

Príloha 4. Článok o stropovaní a znižovaní platieb z nariadenia (EÚ) 2021/2115, ktorým sa stanovujú pravidlá podpory strategických plánov, ktoré majú zostaviť členské štáty v rámci spoločnej poľnohospodárskej politiky (strategické plány SPP) a ktoré sú financované z Európskeho poľnohospodárskeho záručného fondu (EPZF) a Európskeho poľnohospodárskeho fondu pre rozvoj vidieka (EPFRV), a ktorým sa zrušujú nariadenia (EÚ) č. 1305/2013 a (EÚ) č. 1307/2013.

Článok 17

Stropovanie a znižovanie platieb

1. Členské štáty môžu stanoviť strop pre **základnú podporu príjmu v záujme udržateľnosti**, ktorá sa má poskytnúť poľnohospodárovi na daný kalendárny rok. Členské štáty, ktoré sa rozhodnú stanoviť stropy, znížia o 100 % sumu presahujúcu 100 000 EUR.

2. Členské štáty môžu znížiť sumu základnej podpory príjmu v záujme udržateľnosti, ktorá sa má poskytnúť poľnohospodárovi na daný kalendárny rok presahujúcu 60 000 EUR, a to až o 85 %.

Členské štáty môžu stanoviť dodatočné tranže nad 60 000 EUR a určiť percentuálne hodnoty zníženia pre tieto dodatočné tranže. Zabezpečia, aby zníženie zodpovedajúce každej tranži bolo rovnaké alebo vyššie ako v prípade predchádzajúcej tranže.

3. Pred uplatnením odsekov 1 alebo 2 členské štáty môžu od sumy základnej podpory príjmu v záujme udržateľnosti, ktorá sa má poskytnúť poľnohospodárovi v danom kalendárnom roku, odpočítať:

- a) všetky mzdy súvisiace s poľnohospodárskou činnosťou, ktoré poľnohospodár nahlásil, vrátane daní a sociálnych príspevkov súvisiacich so zamestnaním;
- b) ekvivalent nákladov na pravidelnú a neplatenú prácu spojenú s poľnohospodárskou činnosťou vykonávanou osobami pracujúcimi v dotknutom poľnohospodárskom podniku, ktorým sa nevypláca mzda alebo ktorých odmena je nižšia než suma bežne uhrádzaná za poskytnuté služby, ale ktoré sú odmeňované prostredníctvom hospodárskych výsledkov poľnohospodárskeho podniku;
- c) zložku nákladov práce v rámci zmluvných nákladov spojených s poľnohospodárskou činnosťou, ktoré poľnohospodár nahlásil.

Na výpočet súm uvedených v prvom pododseku písm. a) členské štáty použijú mzdové náklady, ktoré poľnohospodárovi skutočne vznikli. V riadne odôvodnených prípadoch môžu poľnohospodári požiadať o použitie štandardných nákladov, ktoré určí dotknutý členský štát podľa metódy, ktorá sa bližšie určí v jeho strategickom pláne SPP na základe priemerných štandardných miezd súvisiacich s poľnohospodárskou činnosťou na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni vynásobených počtom ročných pracovných jednotiek, ktoré dotknutý poľnohospodár nahlásil.

Na výpočet súm uvedených v prvom pododseku písm. b) členské štáty použijú štandardné náklady, ktoré určí dotknutý členský štát podľa metódy, ktorá sa bližšie určí v jeho strategickom pláne SPP na základe priemerných štandardných miezd súvisiacich s poľnohospodárskou činnosťou na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni vynásobených počtom ročných pracovných jednotiek, ktoré dotknutý poľnohospodár nahlásil.

4. V prípade právnickej osoby alebo skupiny fyzických alebo právnických osôb môžu členské štáty uplatniť zníženie uvedené v odsekoch 1 a 2 na úrovni členov týchto právnických osôb alebo skupín, ak sa podľa vnútroštátneho práva jednotlivým členom priznávajú práva a povinnosti porovnateľné s právami a povinnosťami jednotlivých poľnohospodárov, ktorí majú postavenie vedúceho predstaviteľa podniku, najmä pokiaľ ide o ich ekonomické, sociálne a daňové postavenie, za predpokladu, že prispeli k posilneniu poľnohospodárskych štruktúr dotknutých právnických osôb alebo skupín.

5. Odhadovaný výsledok znižovania platieb sa využije prednostne na príspevok k financovaniu komplementárnej redistributívnej podpory príjmu v záujme udržateľnosti, ak je stanovený v príslušnom strategickom pláne SPP, a následne k financovaniu iných intervencií patriacich do oddelených priamych platieb.

Členské štáty môžu prostredníctvom prevodu využiť celý tento výsledok alebo jeho časť na financovanie typov intervencií v rámci EPFRV, ako sa uvádza v kapitole IV. Takýto prevod do EPFRV musí byť súčasťou finančných tabuliek v strategickom pláne SPP a možno ho prehodnotiť v roku 2025 v súlade s článkom 103. Nevzťahujú sa naň maximálne limity pre prevody finančných prostriedkov z EPZF do EPFRV stanovené v uvedenom článku.

6. Komisia je splnomocnená prijímať delegované akty v súlade s článkom 152 dopĺňajúce toto nariadenie o pravidlá, ktorými sa stanovuje harmonizovaný základ výpočtu znižovania platieb ustanoveného v odsekoch 1 a 2 tohto článku s cieľom vymedziť podrobné pravidlá pre rozdelenie finančných prostriedkov poľnohospodárom.

Príloha 5. Legislatíva EÚ v oblasti zverejňovania informácií o príjemcoch finančných prostriedkov

Legislatívne ustanovenie o povinnosti zverejňovať informácie o príjemcoch (priamych poberateľoch) finančných prostriedkov poskytovaných z rozpočtu Spoločnej poľnohospodárskej politiky EÚ sú súčasťou nasledovných nariadení:

1. v nariadení EP a Rady (EÚ, Euratom) 2018/1046 z 18. júla 2018 o rozpočtových pravidlách, ktoré sa vzťahujú na všeobecný rozpočet Únie, o zmene nariadení (EÚ) č. 1296/2013, (EÚ) č. 1301/2013, (EÚ) č. 1303/2013, (EÚ) č. 1304/2013, (EÚ) č. 1309/2013, (EÚ) č. 1316/2013, (EÚ) č. 223/2014, (EÚ) č. 283/2014 a rozhodnutia č 541/2014/EÚ a o zrušení nariadenia (EÚ, Euratom) č. 966/2012,
2. v nariadení EP a Rady (EÚ) 2021/2116 z 2. decembra 2021 o financovaní, riadení a monitorovaní spoločnej poľnohospodárskej politiky a o zrušení nariadenia (EÚ) č. 1306/2013,
3. v smernici EP a Rady (EÚ) 2018/843 z 30. mája 2018, ktorou sa mení smernica (EÚ) 2015/849 o predchádzaní využívaniu finančného systému na účely prania špinavých peňazí alebo financovania terorizmu a smernice 2009/138/ES a 2013/36.

Na základe nariadenia EÚ o rozpočtových pravidlách Komisia musí sprístupniť informácie o príjemcoch finančných prostriedkov poskytovaných z rozpočtu EÚ. Zverejnené informácie musia obsahovať meno príjemcu finančných prostriedkov, obec, v ktorej má príjemca pobyt alebo je registrovaný, rozpis súm platieb pre každé jednotlivé opatrenie, ako aj opis opatrení financovaných z fondov vrátane povahy a cieľa každého opatrenia. Tieto informácie sprístupňujú samotné členské krajiny EÚ na jednej webovej stránke a Európska komisia všetky zverejňuje na jednotnom webovom portáli podľa krajín¹. Tento systém reportingu obsahuje dáta iba o priamych príjemcoch (právnická alebo fyzická osoba prijímajúca platbu). Tento druh zverejnenia zabezpečuje informácie len o čerpaní prostriedkov z poľnohospodárskych fondov iba v jednom členskom štáte. Na úrovni EÚ absentuje jednotná databáza príjemcov podpôr zo všetkých poľnohospodárskych fondov EÚ, čo by umožnilo získanie úplného prehľadu o príjemcoch finančných prostriedkov z SPP. V nariadení o rozpočtových pravidlách sa nevyžaduje zber a zverejňovanie údajov o konečných užívateľoch výhod.

Podľa nariadenia (EÚ) 2021/2116 musia ČŠ zverejňovať informácie o priamych poberateľoch v rozsahu: meno a priezvisko (ak je prijímateľ fyzickou osobou), názov prijímateľa (v prípade právnych subjektov), ukazovateľ lokality alebo geografickej polohy operácie a dotknutej krajiny.

V súlade s článkom 98 nariadenia o financovaní, riadení a monitorovaní spoločnej poľnohospodárskej politiky (nariadenie (EÚ) 2021/2116) musia členské krajiny EÚ zverejňovať podrobnosti o príjemcoch platieb SPP (EPZF a EPFRV). Zverejnenie v programovom období 2023 - 2027 musí obsahovať:

- **Identifikačné údaje prijímateľa:** v prípade právnických osôb názov prijímateľa, ak je prijímateľ fyzickou osobou, jeho meno a priezvisko, prípade verejného obstarávania názov dodávateľa.
- **Informácie o operácii:** názov operácie², účel operácie a jej očakávané alebo skutočné dosiahnuté výsledky; dátum začatia operácie; očakávaný alebo skutočný dátum ukončenia operácie; celkové náklady na operáciu; príslušný fond; príslušný špecifický cieľ; miera spolufinancovania Úniou, v prípade EPFRV.
- **Informácie o lokalite/geografickej polohe:** obec, v ktorej má prijímateľ sídlo alebo je zaregistrovaný, poštové smerovacie číslo alebo jeho časť, ktoré túto obec identifikujú; okres.

Takéto informácie zostanú dostupné počas dvoch rokov odo dňa ich pôvodného uverejnenia. Členské štáty uverejnia informácie o názve prijímateľa (PO) a meno a priezvisko prijímateľa (FO); ak je výška pomoci, ktorú prijímateľ (FO) dostane v jednom roku, rovná alebo nižšia ako 1 250 EUR, sa takýto prijímateľ označí kódom. Tieto údaje budú verejne dostupné na webovom sídle členského štátu v úradnom jazyku členského štátu a v jednom z troch pracovných jazykov inštitúcií Únie. Údaje uverejnia v otvorených, strojoivo čitateľných formátoch, ktoré umožňujú triedenie, vyhľadávanie, extrakciu, porovnávanie a opätovné použitie údajov. Je potrebné zdôrazniť, že v programovom období 2023 – 2027 sa do nariadenia EÚ 2021/2116 zavádza nová legislatívna úprava, ktorá umožňuje identifikovať aj príslušnosť prijímateľa k skupine³. Preto po novom prijímateľa finančných prostriedkov z EPZF a EPFRV poskytujú informácie potrebné na svoju identifikáciu vrátane identifikácie skupiny, ktorej sú účastníkmi v súlade s čl. 59 ods. 4 nariadenia (EÚ) 2021/2116.

Podľa nariadenia údaje o príjemcovi sa po uplynutí 2 rokov od dátumu ich pôvodného uverejnenia na webovom sídle musia odstrániť. Nariadenie (EÚ) 2021/2116 nevyžaduje zverejnenie rodného čísla alebo dátumu narodenia, adresy trvalého pobytu alebo identifikačného čísla spoločnosti.

¹ https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/beneficiaries_en

² Operácia je opatrenie, sektor alebo typ intervencie podľa čl. 98 ods. 3 písm. a) nariadenia (EÚ) 2021/2116.

³ Skupina je materský podnik a všetky jeho dcérske podniky na základe článku 2 ods. 11 smernice EP a Rady 2013/34/EÚ.

V nariadení o financovaní, riadení a monitorovaní spoločnej poľnohospodárskej politiky nie je povinnosť identifikovať a zapisovať informácie a údaje o konečnom užívateľovi výhod. Na rozdiel od predchádzajúceho programového obdobia sa však v novom programovom období zavádza nová legislatívna úprava, ktorá umožňuje identifikovať skupiny podnikov, čo umožňuje identifikovať, či materská spoločnosť ovláda viacero poľnohospodárskych dcérskych spoločností alebo nie.

Nástroj na hĺbkovú analýzu údajov - ARACHNE

Komisia sprístupní ČŠ nástroj na hĺbkovú analýzu údajov (ARACHNE) na posúdenie rizík, ktoré predstavujú projekty, prijímatelia, dodávatelia a zmluvy. Arachne je nástroj hodnotenia rizík, ktorý vytvorila Európska komisia, pomocou ktorého sa účinne a efektívne identifikujú najrizikovejšie projekty, zmluvy, dodávatelia a prijímatelia a ktorý je potrebný na overovanie zo strany riadiaceho orgánu. Na tento účel útvary Komisie poskytnú riadiacim orgánom technickú a administratívnu podporu pri inštalácii, zavádzaní a používaní tohto nástroja IT a budú poskytovať výpočty rizík⁴. Komisia poskytne ARACHNE riadiacim orgánom bezplatne.

Tento nástroj je založený na interných a externých údajoch. Riadiaci orgán vyberie interné údaje (projekty, prijímatelia, zmluvy, dodávatelia a výdavky) zo svojho lokálneho počítačového systému a nahrá ich na server útvarov Komisie. Externé údaje poskytujú dvaja externí poskytovatelia služieb (ORBIS a WorldCompliance). ORBIS databáza obsahuje finančné údaje, ako aj akcionárov, dcérske spoločnosti a oficiálnych zástupcov viac ako 400 miliónov spoločností⁵ a subjektov na celom svete. WorldCompliance databázu tvoria zoznamy politicky exponovaných osôb, zoznamy sankcií, zoznamy vymáhania a zoznamy negatívnych informácií.

V súčasnosti ČŠ používajú ARACHNE na dobrovoľnej báze (vrátane SR). Komisia by mala však do roku 2025 predložiť správu, v ktorej posúdi používanie jednotného nástroja na hĺbkovú analýzu údajov a jeho interoperabilitu na účely jeho všeobecného používania členskými štátmi, a ku ktorej v prípade potreby priloží vhodné návrhy⁶. ARACHNE je dostupný vo všetkých oficiálnych úradných jazykoch ČŠ EÚ. ARACHNE pre poľnohospodárstvo bol spustený v novembri 2018 najmä pre projektové opatrenia. Zatiaľ sa hľadá spôsob napojenia IACS na ARACHNE s cieľom kontrolovať aj beneficentov priamych platieb – platieb na plochu a zvieratá. V prípade zavedenia stropovania na KUV, nástroj ARACHNE by mohol byť nápomocný pri analýze, či sa rozdelili spoločnosti, aby nemuseli podliehať stropovaniu, ako aj pri identifikácii a kontrole skutočného poľnohospodára, či má väčšinu príjmu skutočne z poľnohospodárskych aktivít, identifikáciu skupín, prípadne aj konečného užívateľa výhod.

⁴ Charta k zavedeniu a používaniu nástroja hodnotenia rizík Arachne pri overovaní zo strany Riadiaceho orgánu:

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=325&intPageId=3587&langId=en#navItem-relatedLinks>

⁵ https://www.bvdinfo.com/en-gb/our-products/data/international/orbis?gclid=EAlalQobChMlnaOcoZCF-wlVBM13Ch0O1QUkEAAYASAAEgJ5DvD_BwE

⁶ Ods. 2 čl. 59 nariadenie EÚ 2021/2116 z 2. decembra 2021 o financovaní, riadení a monitorovaní spoločnej poľnohospodárskej politiky a o zrušení nariadenia (EÚ) č. 1306/2013.

Príloha 6. 50 KUV a fariem s najväčšou podporou (v EUR) a ich výmera (v ha) v roku 2021

Poradie:	TOP 50 KUV		TOP 50 fariem	
	Dotácie (v EUR)	Výmera (v ha)	Dotácie (v EUR)	Výmera (v ha)
1	4 637 872	15 299	1 779 115	4 672
2	3 036 686	13 776	1 522 706	2 912
3	2 974 106	12 658	1 516 986	6 672
4	2 850 189	8 255	1 377 756	3 953
5	2 849 372	10 647	1 371 006	4 502
6	2 107 177	6 608	1 330 826	3 748
7	2 021 890	8 008	1 308 692	4 756
8	1 969 412	5 651	1 226 609	4 528
9	1 931 759	6 645	1 221 332	3 571
10	1 925 410	5 434	1 212 017	4 370
11	1 844 247	6 120	1 207 536	3 586
12	1 780 977	7 141	1 200 866	4 832
13	1 780 977	7 141	1 199 359	3 925
14	1 780 977	7 141	1 175 912	4 659
15	1 734 439	7 041	1 157 582	4 527
16	1 725 545	6 908	1 138 231	4 021
17	1 711 525	4 582	1 122 451	3 613
18	1 702 640	7 018	1 116 782	3 873
19	1 642 168	3 938	1 106 440	3 165
20	1 471 525	4 934	1 085 246	3 866
21	1 471 525	4 934	1 062 259	3 651
22	1 471 525	4 934	1 056 149	4 809
23	1 471 525	4 934	1 045 051	2 670
24	1 456 691	6 443	1 032 101	4 105
25	1 417 971	4 027	1 031 850	4 312
26	1 401 504	6 706	1 028 972	3 374
27	1 354 041	4 849	973 441	3 289
28	1 321 037	5 138	950 317	2 654
29	1 321 037	5 138	928 191	2 286
30	1 317 102	6 425	925 297	2 024
31	1 305 176	3 494	923 093	3 019
32	1 297 554	5 913	916 775	2 080
33	1 288 071	4 669	914 510	4 788
34	1 279 161	3 625	909 660	3 027
35	1 260 034	5 339	903 626	3 743
36	1 226 609	4 528	890 312	2 149
37	1 203 904	4 293	889 710	3 891
38	1 161 504	4 530	886 425	2 488
39	1 152 498	5 211	884 893	2 666
40	1 138 231	4 021	879 259	2 461
41	1 129 081	3 022	876 882	2 891
42	1 106 440	3 165	872 801	3 417
43	1 102 421	4 286	872 594	2 276
44	1 092 599	2 995	869 253	1 832
45	1 092 599	2 995	864 562	3 028
46	1 059 432	3 171	861 714	2 798
47	1 055 527	3 078	857 763	2 874
48	1 043 856	3 239	855 367	2 786
49	1 039 796	2 418	854 077	2 614
50	1 026 857	3 184	849 518	2 351

Zdroj: IPP

Príloha 7. Zoznam 50 najväčších skupín fariem na Slovensku

P.č.	Počet fariem v skupine	Celková výmera	Získaná podpora
1	25	29 264	7 252 351
2	21	25 201	6 174 032
3	13	20 304	5 140 373
4	12	19 903	5 936 786
5	15	19 294	5 897 587
6	6	13 776	3 036 686
7	6	11 635	3 007 500
8	8	11 565	2 357 756
9	9	10 690	2 858 771
10	5	10 252	2 933 803
11	12	10 243	3 473 109
12	10	10 100	3 525 527
13	4	9 967	2 729 734
14	7	8 790	1 769 207
15	11	7 585	2 443 373
16	8	7 182	1 696 649
17	4	7 164	1 560 818
18	4	7 018	1 702 640
19	9	7 011	2 024 782
20	6	6 777	2 046 841
21	2	6 759	1 534 727
22	4	6 726	2 002 039
23	3	6 706	1 401 504
24	10	6 571	1 460 766
25	5	6 450	1 581 832

P.č.	Počet fariem v skupine	Celková výmera	Získaná podpora
26	3	6 443	1 456 691
27	6	6 418	1 926 407
28	8	6 158	2 013 604
29	5	6 128	1 765 389
30	3	6 120	1 844 247
31	7	5 993	2 186 153
32	3	5 982	1 485 816
33	6	5 966	1 142 141
34	6	5 906	1 760 241
35	6	5 691	2 249 848
36	2	5 434	1 925 410
37	2	5 211	1 152 498
38	3	5 207	1 323 433
39	6	4 910	1 657 415
40	8	4 630	1 524 929
41	6	4 582	1 711 525
42	2	4 553	1 192 880
43	3	4 537	1 106 394
44	3	4 488	1 245 546
45	3	4 403	1 809 905
46	2	4 293	1 203 904
47	5	4 286	1 102 421
48	3	4 082	1 509 129
49	4	4 032	1 013 015
50	3	4 027	1 417 971

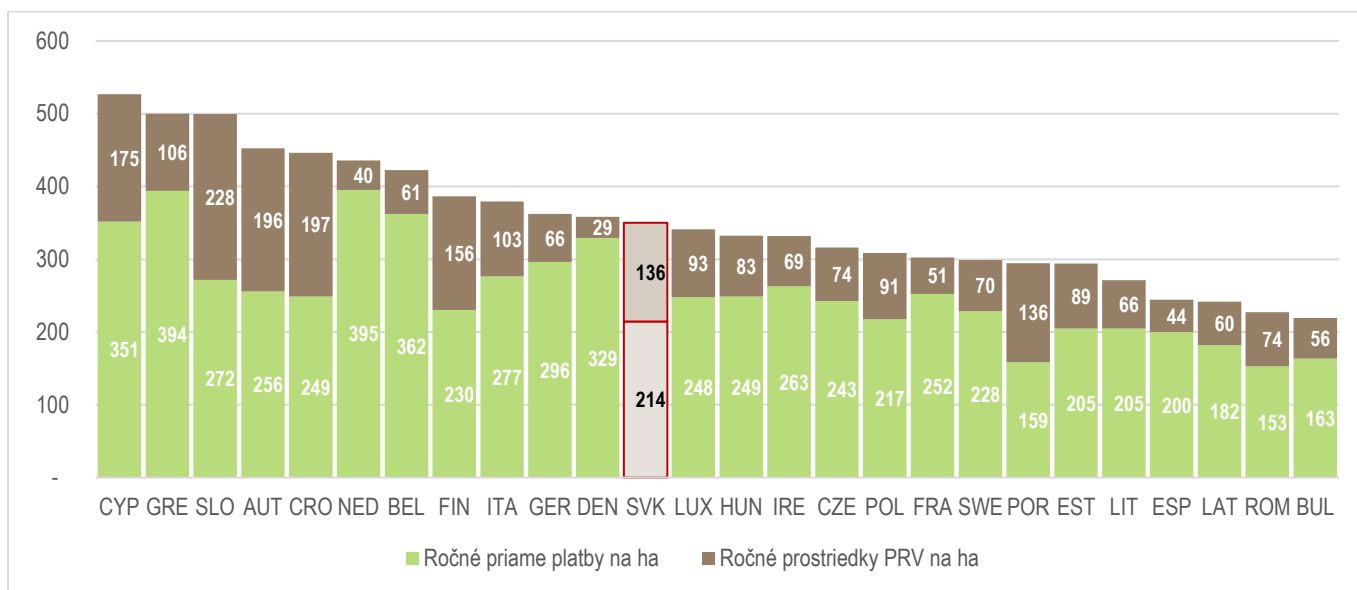
Zdroj: IPP

Strategický plán SPP v rokoch 2023 - 2027

Rozpočet SPP v jednotlivých členských štátoch

Poľnohospodárska politika v EÚ je spoločná a má aj spoločný rozpočet, ktorý je rozdelený medzi členské štáty^{7,8}. Slovensko získalo z rozpočtu EÚ na roky 2023 – 2027 pre pôdohospodárov a rozvoj vidieka ročne priemerne 350 EUR na hektár poľnohospodárskej pôdy, čo predstavuje 13. najvyššiu hektárovú sadzbu. Z toho priame platby tvoria ročne 214 EUR/ha (20. najvyššia sadzba v EÚ) a rozvoj vidieka 136 EUR/ha (8. najvyššia sadzba v EÚ).

Graf 1: Ročný rozpočet SPP jednotlivých členských štátov EÚ-27 (v EUR/ha)

Zdroj: Nariadenie (EÚ) 2021/2115, Eurostat

Poznámka: Graf bez Malty, ktorá má vzhľadom na rozlohu, klimatické a geografické podmienky podporu viac ako 2000 EUR/ha

Členské štáty, ktoré pristupovali do EÚ v roku 2004 a neskôr, majú aj v súčasnosti stále nižší rozpočet priamych platieb z dôvodu nižších výnosov, hodnoty vyprodukovanej rastlinnej a živočíšnej produkcie v prístupovom období. Na druhej strane rozpočet na rozvoj vidieka majú vyšší, čo im umožňuje adresnejšie podporovať farmy a vidiek s cieľom dosiahnutia potrebných štrukturálnych zmien⁹.

Slovensko má v prepočte na plochu podpriemerné príspevky z rozpočtu EÚ na priame platby, čo je dôsledkom nižšej produktivity poľnohospodárstva (produkcia na hektár alebo na zviera) v referenčnom období pred vstupom do EÚ a taktiež v dôsledku štruktúry výroby orientovanej na produkciu s nižšou pridanou hodnotou. Rozdiely v priamych platbách na hektár sa medzi členskými štátmi postupne znižujú v rámci tzv. externej konvergenencie priamych platieb¹⁰. V podobnej situácii ako Slovensko sú členské štáty zo strednej a východnej Európy, ale aj Švédsko alebo Portugalsko. Naopak, vysoké priame platby na hektár má napríklad Holandsko, kde sú nadpriemerné úrody a krajina sa špecializuje na živočíšnu výrobu, ovocie a zeleninu, čo sú sektory s vysokou pridanou hodnotou. Rozdielne priame platby reflektujú aj rozdiely medzi členskými štátmi v cenách pôdy (nájom) a cenách práce (mzda).

Na druhej strane získava Slovensko z rozpočtu EÚ nadpriemerné zdroje na rozvoj vidieka, čo je hlavne dôsledkom horších prírodných podmienok SR v porovnaní s inými členskými štátmi, ale aj kompenzácie za nižšie priame platby. V podobnej situácii je aj Rakúsko, Slovinsko alebo Chorvátsko. Väčší druhý pilier určený na program rozvoja vidieka je aj dôsledkom nižšej ekonomickej výkonnosti slovenskej ekonomiky v porovnaní s priemerom EÚ.

⁷ Príloha IX Nariadenia 2021/2115: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj#d1e32-169-1>

⁸ Príloha XI Nariadenia 2021/2115: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/2115/oj#d1e32-174-1>

⁹ <http://capreform.eu/what-explains-the-differential-cuts-in-cap-p1-and-p2-spending-in-the-commissions-mff-proposal/>

¹⁰ Externá konvergenca v rámci SPP: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/new-cap-2023-27/key-reforms-new-cap_en

Presuny medzi piliermi

Členské štáty môžu pôvodnú alokáciu na priame platby a rozvoj vidieka meniť presunmi medzi piliermi SPP. Maximálne je možné presunúť 25 % z priamych platieb na rozvoj vidieka a 25 % (resp. 30 % pre niektoré členské štáty vrátane Slovenska)¹¹ z rozvoja vidieka na priame platby. 13 členských štátov sa rozhodlo nepresúvať prostriedky medzi piliermi, t. j. akceptovať pôvodné EÚ rozdelenie (Bulharsko, Chorvátsko, Cyprus, Estónsko, Fínsko, Írsko, Litva, Luxembursko, Rakúsko, Slovinsko, Slovensko, Španielsko a Švédsko), 4 štáty presunuli prostriedky z rozvoja vidieka na priame platby (Maďarsko, Malta, Poľsko, a Portugalsko) a 10 členských štátov presunulo prostriedky z priamych platieb do rozvoja vidieka (Belgicko, Česko, Dánsko, Francúzsko, Grécko, Holandsko, Lotyšsko, Nemecko, Rumunsko a Taliansko).

Prvý pilier SPP (priame platby a trhové opatrenia) je dôležitý hlavne pre podporu príjmov poľnohospodárov. Dlhodobu sú príjmy poľnohospodárov nižšie ako príjmy v ostatných odvetviach ekonomiky. Zachovanie poľnohospodárstva, ktoré prináša množstvo verejných statkov a pozitívnych externalít, si preto vyžaduje podporu príjmu z verejných zdrojov. Priame platby tiež kompenzujú úslé zisky poľnohospodárov v dôsledku vysokých environmentálnych požiadaviek EÚ kladených na poľnohospodársku produkciu, čo poľnohospodárov EÚ znevýhodňuje v medzinárodnej konkurencii s tretími krajinami a znižuje im zisky.

Druhý pilier SPP (rozvoj vidieka) v porovnaní s prvým dokáže adresnejšie riešiť zlyhania trhu v oblasti ochrany životného prostredia podporou území s prírodnými obmedzeniami, v oblasti rozvoja vidieka, ale aj zlyhania kapitálových a poistných trhov¹².

V súčasnosti Slovensko na rozdiel od predchádzajúceho programového obdobia nepresúva zdroje z druhého piliera do prvého, ale naopak. Druhý pilier nám umožňuje adresne investovať zdroje do oblastí, kde je to najviac potrebné, čo je z dlhodobého hľadiska prospešné pre zabezpečenie potravinovej bezpečnosti a trvalej udržateľnosti pôdohospodárstva a vidieka. Na druhej strane je slovenský rozpočet na priame platby v rámci EÚ podpriemerný a jeho podstatná redukcia by ohrozila príjmovú podporu hlavne malých a stredných fariem a podporu eko-schém, ktoré sa taktiež financujú z prvého piliera SPP. Slovensko sa preto rozhodlo presunúť len malú časť zdrojov do druhého piliera, t. j. tú časť, ktorá vznikne stropovaním veľkých neproduktívnych fariem. V minulosti Slovensko realizovalo skoro maximálny presun zdrojov z rozvoja vidieka do priamych platieb, čo viedlo k vysokej príjmovej podpore s negatívnym dopadom na rast efektívnosti fariem a zanedbávaniu budovania infraštruktúry alebo investovania do inovácií a nových technológií¹³.

Rozhodnutie Poľska, Maďarska, Malty a Portugalska presunúť zdroje z rozvoja vidieka do priamych platieb je tiež pochopiteľné. Tieto krajiny majú veľmi malé farmy a ich príjmová podpora je preto veľmi dôležitá.

Spolufinancovanie II. piliera (rozvoja vidieka)

Prostriedky na rozvoj vidieka musia členské štáty dofinancovať z národných zdrojov minimálne do výšky 15 % a maximálne do výšky 80 %. Dofinancovanie 80 % znamená, že 1 euro z rozpočtu EÚ doplní ČŠ z národného rozpočtu 4 eurami. Stanovenie maximálnej miery dofinancovania má zabezpečiť rovnaké podmienky pre všetky členské štáty a zároveň dáva členským štátom flexibilitu pri stanovení svojich národohospodárskych a rozvojových priorít. Maximálnu mieru dofinancovania využilo Luxembursko a Maďarsko. Slovensko má 16. najvyššiu mieru dofinancovania na úrovni 36,92 %¹⁴. V predchádzajúcich programových obdobiach bolo dofinancovanie rozvoja vidieka z národných zdrojov na minimálnej úrovni (na Slovensku 25,7 %¹⁵). Vyššia miera dofinancovania reflektuje aj vyšší význam investovania do rozvoja vidieka.

¹¹ Článok 103 Nariadenia 2021/2115: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2115&from=EN>

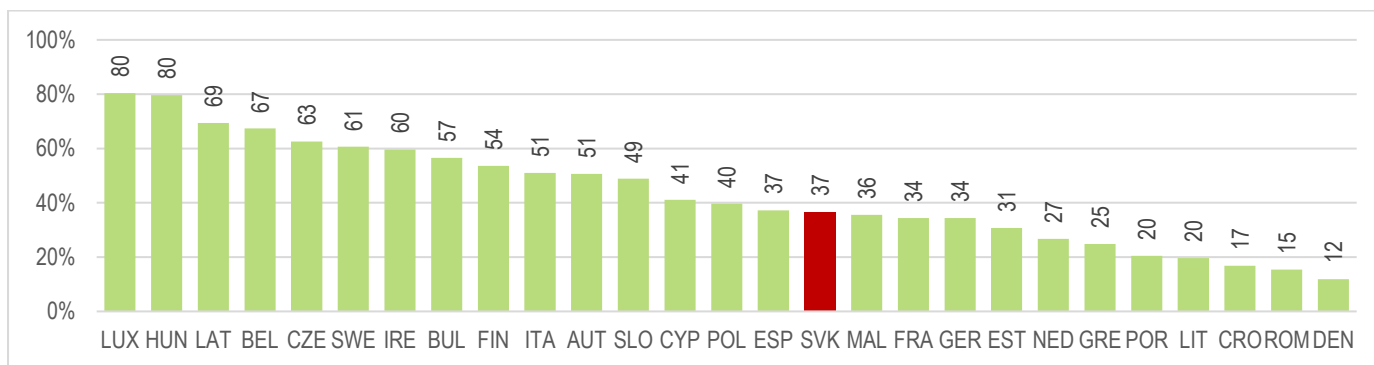
¹² FI-COMPASS (2020): <https://www.fi-compass.eu/publication/publications/financial-needs-agriculture-and-agri-food-sectors-slovakia>

¹³ IPP (2019) Záverečná správa revízie výdavkov na pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka

¹⁴ Uznesenie Vlády SR k spolufinancovaniu intervencií v záujme rozvoja vidieka zo štátneho rozpočtu v rámci Strategického plánu spoločnej poľnohospodárskej politiky v rokoch 2023 – 2027: <https://rokovania.gov.sk/RVL/Resolution/19412/1>

¹⁵ Spolufinancovanie v období 2014-2020: https://www.agropolitika.sk/archiv/2020-2021/news_intervencna-strategia-cast-tretia-spolufinancovanie-rozvoja-vidieka/

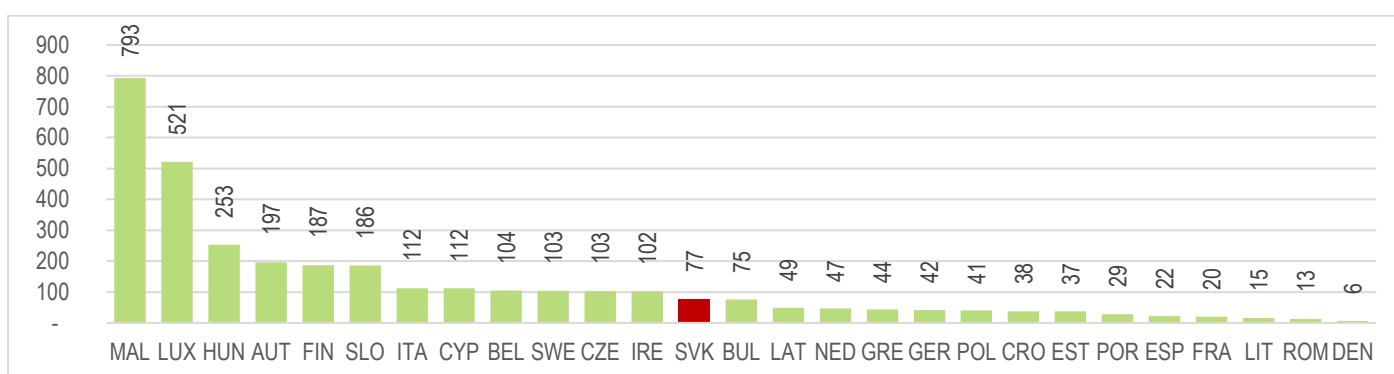
Graf 2: Dofinancovanie rozvoja vidieka v jednotlivých ČŠ (v %)

Zdroj: Návrhy Strategických plánov jednotlivých členských štátov

Iný pohľad dáva porovnanie spolufinancovania v eurách na hektár poľnohospodárskej pôdy. Členské štáty, ktoré majú nízky rozpočet na rozvoj vidieka zo zdrojov EÚ, nebudú totiž ani pri vysokej miere dofinancovania v percentách prispievať na hektár vysokou čiastkou v EUR. Na hektár ročne prispeje z národného rozpočtu najviac Malta (793 EUR/ha) a Slovensko je v tomto poradí 13. členským štátom s najvyšším dofinancovaním druhého piliera.

Graf 3: Dofinancovanie rozvoja vidieka v jednotlivých ČŠ (v EUR/ha ročne)

Zdroj: Návrhy Strategických plánov jednotlivých členských štátov

Intervencie I. piliera (priame platby)

Prostriedky prvého piliera (priame platby) sa môžu použiť na 6 základných intervencií vo forme oddelených a viazaných platieb. Členské štáty majú určitú flexibilitu ako prostriedky prvého piliera rozdelia. Vychádzať však musia z objektívnych analýz a musia svoje rozhodnutia zdôvodniť.

Oddelenými priamymi platbami sú:

1. BISS: základná podpora príjmu v záujme udržateľnosti,
2. CRISS: komplementárna redistributívna podpora príjmu v záujme udržateľnosti,
3. CIS YF: komplementárna podpora príjmu pre mladých poľnohospodárov,
4. Eko-schémy: režimy v záujme klímy, životného prostredia a dobrých životných podmienok zvierat.

Oddelené priame platby sú oddelené od produkcie, čo znamená, že ich vyplatenie nie je podmienené produkciou konkrétnej plodiny alebo chovom zvierat. Poľnohospodár má na tieto platby nárok, ak splní kritériá kondicionality (napríklad minimálne 3 % ornej pôdy venované biodiverzite a neproduktívnym prvkom, ochrana mokradí a rašelinísk, celoročné pokrytie ornej pôdy, ...) a ostatné podmienky ako napríklad maximálna veľkosť parcely alebo farmy, podmienky definujúce aktívneho poľnohospodára a pod.

Viazanými priamymi platbami sú:

1. viazaná podpora príjmu,
2. osobitná platba na bavlnu.

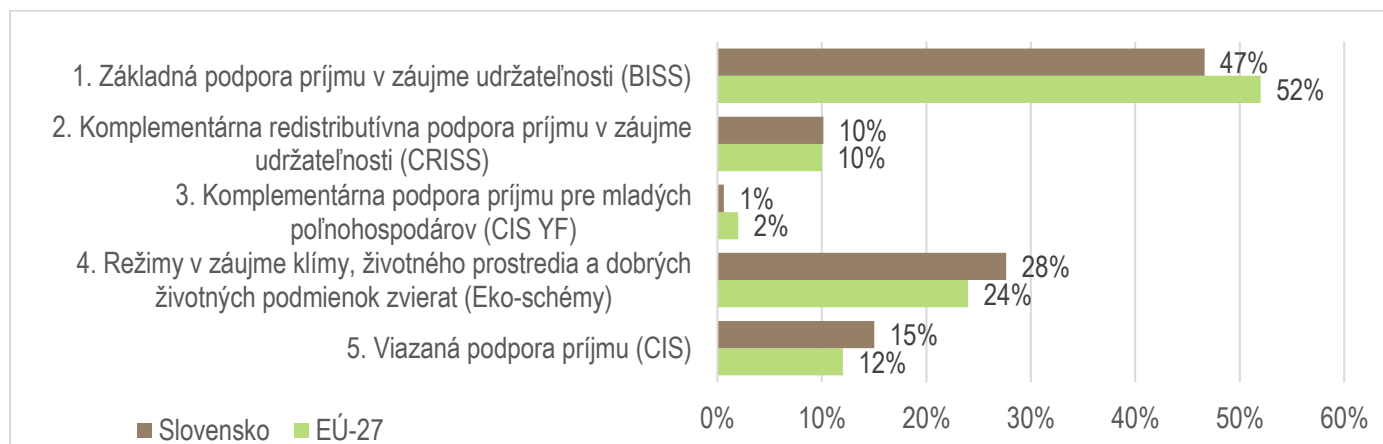
Viazané priame platby sa viažu na pestovanie konkrétnej plodiny alebo na chov konkrétnych druhov hospodárskych zvierat. Viazané priame platby spravidla členské štáty využívajú na podporu tých sektorov, ktoré majú významné ekonomické, environmentálne resp. sociálne prínosy a pritom nie sú dostatočne ziskové. Napríklad pestovanie zeleniny má pozitívny vplyv na zamestnanosť na vidieku a na zdravotný stav obyvateľstva, ktoré konzumuje zdravú lokálnu zeleninu a napriek tomu môže byť pestovanie zeleniny v danom

štáte na nízkej úrovni, resp. dlhodobo klesať. V takom prípade je možné použiť viazanú platbu na zeleninu a zvrátiť pokles jej produkcie zabezpečením primeranej ziskovosti pre pestovateľov zeleniny.

Nasledovné porovnanie vychádza z návrhov strategických plánov jednotlivých členských štátov, ako aj z analýz Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, ktoré pripravili členovia autorského kolektívu.

Členské štáty EÚ sa v strategických plánoch rozhodli použiť 52 % finančných prostriedkov určených na priame platby na základnú podporu príjmu BISS, 24 % na eko-schémy, 12 % na viazanú podporu príjmu CIS, 10 % na redistributívnu platbu CRISS a 2 % na podporu mladých poľnohospodárov CIS YF¹⁶.

Graf 4: Celkové alokácie prostriedkov Priamych platieb na Slovensku a v EÚ 27

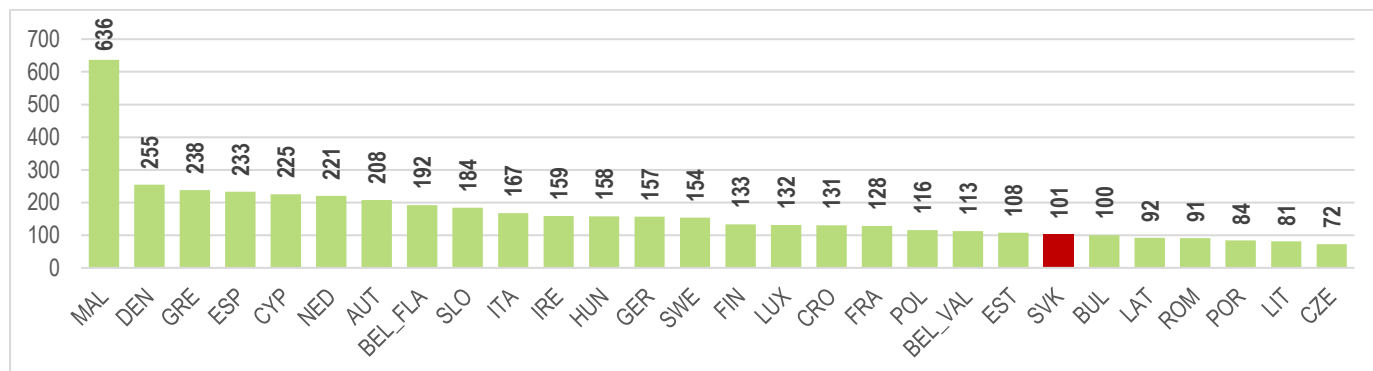
Zdroj: EK (2022) Proposed CAP Strategic Plans and Commission observations, Strategický plán SPP za SR

Poznámka: Podpora mladých farmárov sa na Slovensku skladá z podpory v rámci priamych platieb (CIS YF) a podpory v rámci rozvoja vidieka (investičná podpora a start-up granty). Spolu Slovensko alokuje až 3,3 % priamych platieb, čo je viac ako požadované minimum v rámci Nariadenia 2021/2115.

Základná podpora príjmu v záujme udržateľnosti (BISS)

Základná podpora príjmu (BISS - basic income support for sustainability) slúži na podporu príjmu poľnohospodárov a ako kompenzácia za produkciu verejných statkov a pozitívnych externalít. Podmienkami oprávnenosti sú výmera najmenej 1 hektár, pričom výmera môže predstavovať viaceré plochy s výmerou najmenej 0,3 hektára a plnenie podmienok kondicionality¹⁷. Súčasná základná podpora príjmu nahradila SAPS (Single area payment scheme), ale zmena názvu nemení nič na tom, že ide o platbu na plochu, ktorá je odviazaná od produkcie. Najvyššiu hektárovú podporu budú mať Malta, Dánsko a Grécko a najnižšiu Portugalsko, Litva a Česko. Slovensko bude v novom období vyplácať 47 % rozpočtu prvého piliera vo forme tejto hektárovej platby vo výške cca 101 EUR/ha. Ide o siedmu najnižšiu platbu zo všetkých krajín EÚ.

Graf 5: Porovnanie sadzby BISS v jednotlivých členských štátoch EÚ (v EUR/ha)

Zdroj: Návrhy Strategických plánov jednotlivých členských štátov

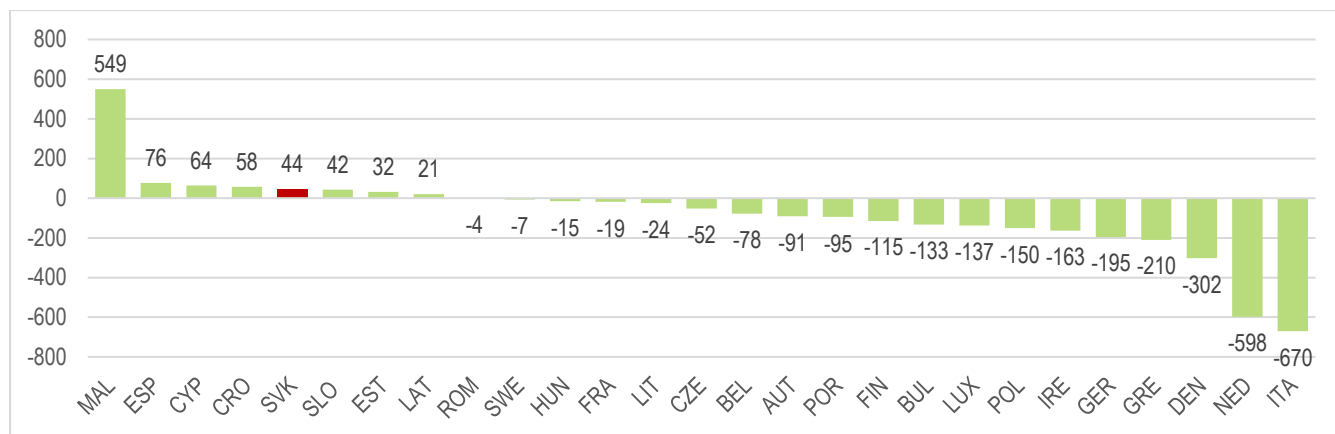
¹⁶ EK (2022) Proposed CAP Strategic Plans and Commission observations: https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2022-07/csp-overview-28-plans-overview-june-2022_en.pdf

¹⁷ https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/income-support/cross-compliance_en#newcap202327

Poľnohospodári členských štátov EÚ majú rozdielne nielen priame platby na hektár, ale aj nájomné na hektár. Na Slovensku je približne 90 % obhospodarovanej pôdy v prenájme¹⁸, čo je v porovnaní s okolitými štátmi viac a je to spôsobené aj vysokou fragmentáciou vlastníctva pôdy. Keďže prístup k pôde je pre poľnohospodárov najdôležitejší vstup do produkcie, je zaujímavé hektárovú platbu BISS porovnať medzi členskými štátmi po očistení od platieb nájomného. Po odpočítaní výšky priemerného nájomného od základnej podpory BISS sa poradie Slovenska výrazne zmení a slovenská podpora na hektár je štvrtou najvyššou zo všetkých ČŠ. Na Slovensku je totiž relatívne nízke nájomné za poľnohospodársku pôdu v porovnaní s inými členskými štátmi. V roku 2020 bolo priemerné nájomné za poľnohospodársku pôdu 57 EUR/ha¹⁹. Preto po odpočítaní od BISS zostáva farmárom v priemere 44 EUR/ha, čo je viac ako v iných krajinách V4.

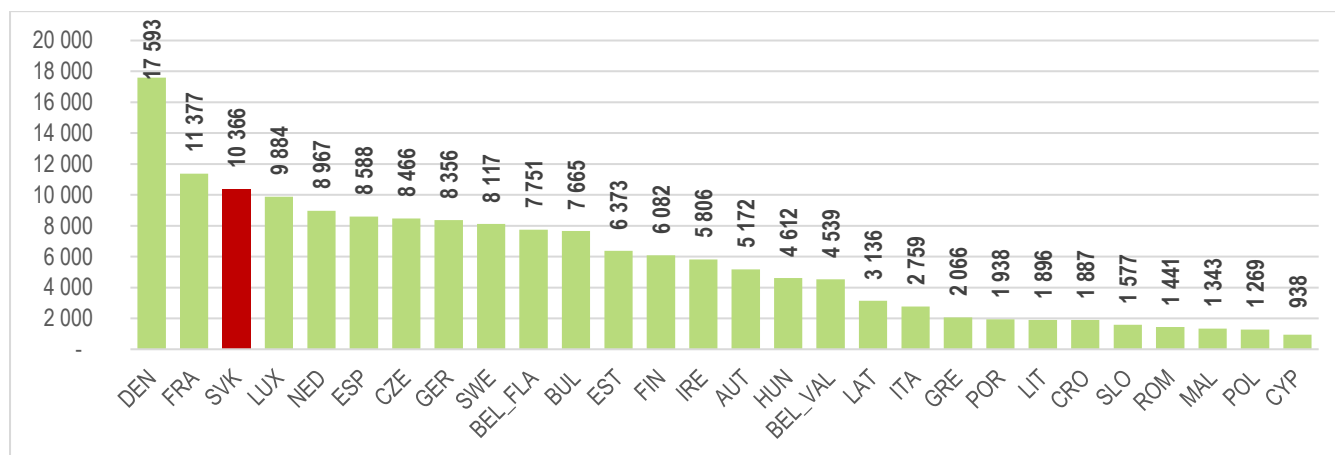
Veľkosť podpory BISS závisí od veľkosti farmy. Väčšia farma získa podporu na viac hektárov v porovnaní s menšou farmou. Priemerná veľkosť farmy poberajúcej podporu je najväčšia v Česku (117 ha) a Slovensko je druhé v poradí (102 ha). Najnižšia priemerná výmera fariem je na Malte (2 ha) a na Cypre (4 ha). Hoci majú Cyprus alebo Malta vysoké hektárové priame platby, malé veľkosti fariem im garantujú relatívne nízke priame platby na farmu. Veľkostne priemerná farma získa najvyššiu BISS v Dánsku (17 600 EUR) a najnižšiu na Cypre (940 EUR). Priemerná slovenská farma získa tretiu najvyššiu podporu BISS na farmu v EÚ (10 366 EUR). 100-hektárová farma však nie je na Slovensku veľmi reprezentatívna, keďže Slovensko má veľa malých fariem a málo veľkých fariem. Veľké farmy nad 500 hektárov obhospodarujú 69 percent poľnohospodárskej pôdy, priemerná veľká farma na Slovensku má výmeru 1 280 ha²⁰, čo predstavuje 130 000 EUR základnej podpory príjmu.

Graf 6: Výška podpory po zohľadnení nájomného (BISS mínus nájomné, v EUR/ha)

Zdroj: Návrhy Strategických plánov jednotlivých členských štátov, Eurostat

Graf 7: Porovnanie podpory BISS priemernej farmy v jednotlivých členských štátoch EÚ (v EUR)

Zdroj: Návrhy Strategických plánov jednotlivých členských štátov, EK (https://agriculture.ec.europa.eu/cap-my-country/performance-agricultural-policy/agriculture-country/eu-country-factsheets_en)

¹⁸<https://www.europeanlandowners.org/images/AGRI LAND MARKET REGULATIONS IN THE EU /Agri-Land EU - D3 - ADDENDUM with Country reports final-3.pdf>

¹⁹https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Agricultural_land_prices_and_rents_statistics&oldid=559772#Agricultural_land_prices_and_rents_in_the_EU

²⁰ IPP (2018) <https://www.mpsr.sk/diskusna-studia-ipp-2018-1/1303-184-1303-13124/>

Degresivita a stropovanie BISS

Európska legislatíva umožňuje členským štátom adresne alokovať podporu príjmu prostredníctvom stropovania a degressivity. Slovensko stanovilo strop na BISS na úrovni 100 tisíc EUR ročne na farmu. Zároveň uplatňujeme aj degressivitu (znižovanie) priamych platieb od úrovne BISS 60 000 EUR o 85 %. Slovensko na základe legislatívy EÚ zároveň tieto limity navyšuje o osobné náklady farmy. Cieľom je neobmedzovať podporu tým veľkým farmám, ktoré zamestnávajú ľudí na vidieku, a teda majú aj vyššiu produkciu a pridanú hodnotu. Je to motivačný efekt na zvýšenie pridanej hodnoty.

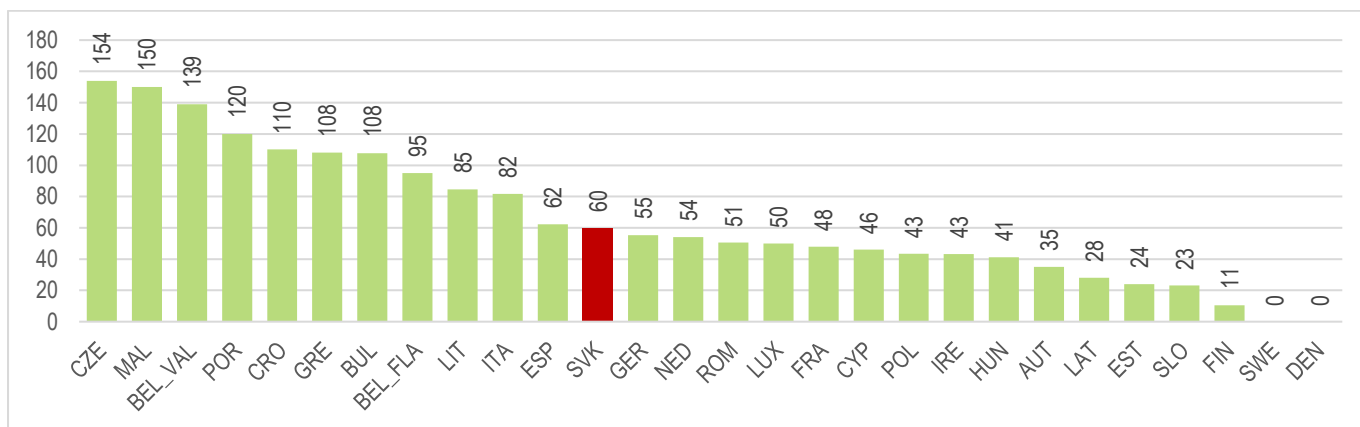
Z 28 ČŠ 16 nebude uplatňovať ani degressivitu ani stropovanie BISS. Ide o štáty, ktoré majú malé farmy a limitovanie priamych platieb nemá v týchto štátoch význam. 12 ČŠ sa rozhodlo pre stropovanie alebo degressivitu. Z toho tri ČŠ (Portugalsko, Slovinsko a Švédsko) sa rozhodli uplatniť len degressivitu, štyri ČŠ (Litva, Lotyšsko, Rakúsko a Bulharsko) budú uplatňovať stropovanie a päť ČŠ (Írsko, Španielsko, Slovensko, Belgicko-Valónsko a Belgicko-Flámsko) bude uplatňovať aj stropovanie aj degressivitu. Len 5 ČŠ (Slovensko, Litva, Lotyšsko, Španielsko a Bulharsko) využije možnosť odpočítat náklady práce pred uplatnením stropu a degressivity.

Komplementárna redistributívna podpora príjmu v záujme udržateľnosti (CRISS)

Príjmová podpora v EÚ, vrátane Slovenska, má byť adresná. Okrem ekonomických a sociálnych dôvodov si to vyžaduje aplikovať aj európska poľnohospodárska legislatíva. Malé a stredné farmy majú nižšie príjmy ako väčšie farmy nielen na Slovensku, ale v celej EÚ. Zvýšená podpora príjmu malým a stredným farmám sa realizuje prostredníctvom tzv. redistributívnej platby. Platba sa rovnako ako Základná podpora príjmu (BISS) vypláca všetkým poľnohospodárom bez rozdielu veľkosti, ale len na určitý počet hektárov. V predchádzajúcom programovom období 2014-2022 využívalo redistributívnu platbu 10 ČŠ²¹. Slovensko implementuje redistributívnu platbu od roku 2021. Platba za kalendárny rok 2021 bola vo výške 48,45 EUR na prvých 28 hektárov každej farmy. Platba za kalendárny rok 2022 bola: do 4,99 ha vrátane 60,81 EUR/ha; od 5,00 ha a 14,99 ha vrátane 44,19 EUR/ha, nad 15,00 ha vrátane 33,27 EUR/ha.

V novom období 2023-2027 je redistributívna platba povinná a ČŠ na ňu musia alokovať minimálne 10 % priamych platieb. Alternatívne môžu členské štáty riešiť potrebu prerozdelenia podpory príjmu pomocou iných nástrojov a intervencií pod podmienkou, že vo svojich strategických plánoch SPP preukážu, že takáto potreba sa tým dostatočne rieši. Výška redistributívnej platby a maximum podporených hektárov je na rozhodnutí jednotlivých členských štátov, ale tieto rozhodnutia musia vychádzať z reálnych údajov a analýz. Najvyššiu hektárovú sadzbu redistributívnej platby bude uplatňovať Česko (162 EUR/ha). Slovensko podporí prvých 150 ha každého farmára dvomi sadzbami. Vyššou sadzbou 80 EUR/ha bude podporených prvých 100,99 ha a nižšou sadzbou 40 EUR/ha hektáre 101-150. Švédsko a Dánsko bude redistribúciu riešiť iným spôsobom ako redistributívnou platbou CRISS. Využijú na tento účel podporu z II. piliera. Redistributívnu platbu na Slovensku na prvých 150 hektárov dostanú všetky farmy, aj tie, ktoré majú 4 000 ha. Na prvých 150 ha získajú aj redistributívnu platbu, na 151. hektár už len BISS.

Graf 8: Porovnanie priemernej výšky CRISS v jednotlivých členských štátoch EÚ (v EUR/ha)

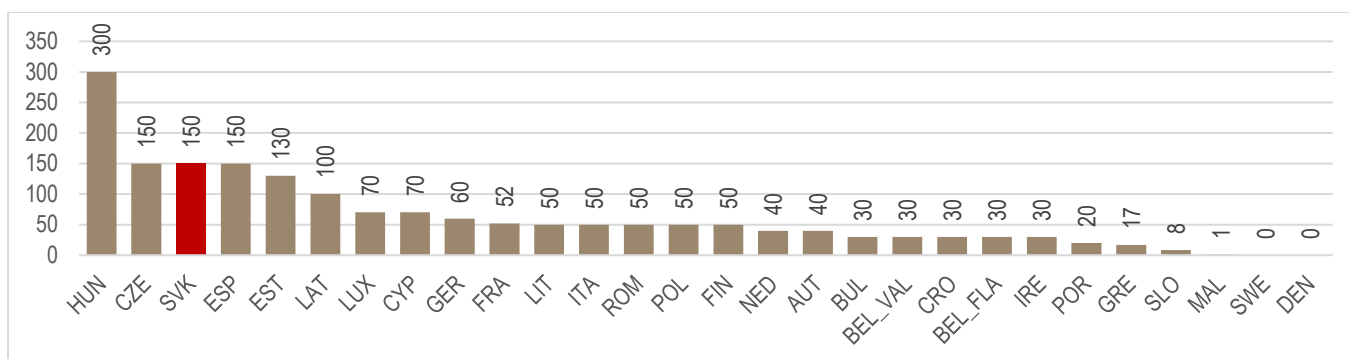
Zdroj: Návrhy Strategických plánov jednotlivých členských štátov

Poznámka: Pri členských štátoch, ktoré majú viac sadzieb, uvádzame nevážený aritmetický priemer. Ide o Slovensko, Španielsko, Maďarsko, Litvu, Luxembursko, Nemecko, Lotyšsko, Grécko a Rakúsko

V novom období plánuje podporiť najviac prvých hektárov Maďarsko (300 ha). Slovensko bude uplatňovať druhú najvyššiu maximálnu výmeru spolu s Českom a Španielskom.

²¹https://agriculture.ec.europa.eu/document/download/21ad07a2-011b-4466-91a3-ce3af6355c51_en?filename=ds-dp-redistributive-payment_en.pdf

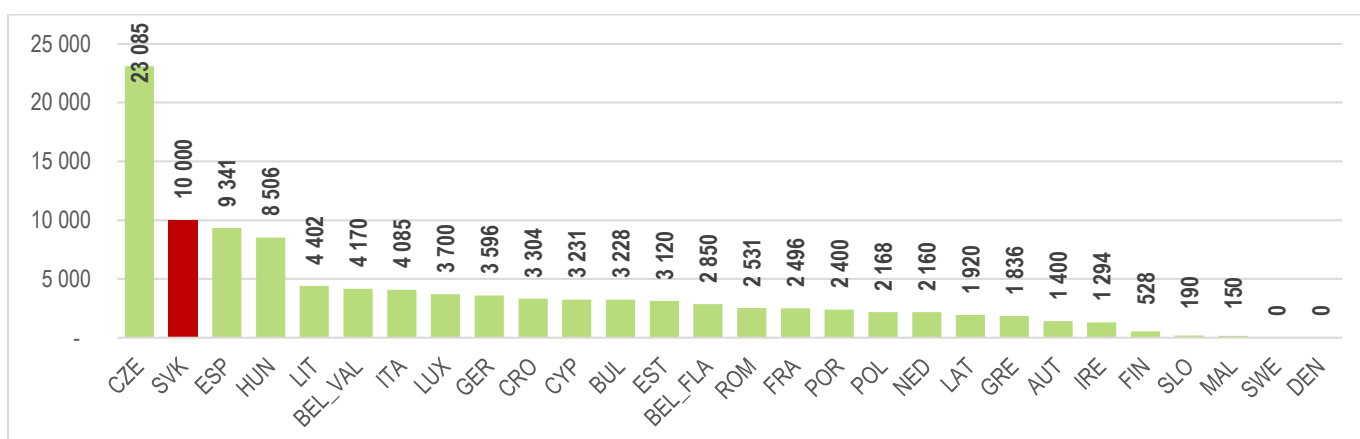
Graf 9: Porovnanie maximálnej výmery podporenej CRISS v jednotlivých členských štátoch EÚ (v ha)

Zdroj: Návrhy Strategických plánov jednotlivých členských štátov

Najvyššiu podporu prostredníctvom redistributívnej platby na farmu môžu získať farmári v Česku, a to až 23 085 EUR ročne. Slovensko je z hľadiska výšky podpory na farmu na druhom mieste s podporou maximálne 10 000 EUR. Pri stanovení podpory na malé a stredné farmy sa vychádza z potrieb malých fariem, ktoré sú väčšie ako potreby veľkých fariem. Veľké farmy majú podstatne viac aktív, pôdy a dotácií. Redistributívna platba by mala zohľadňovať aj skutočnosť, či budú podpory efektívne využité na rozvoj fariem. Stanovenie nízkej podpory zabrzdí rozvoj malých a stredných fariem, kým stanovenie príliš vysokej podpory zníži efektívnosť týchto fariem, ktoré by sa mohli začať spoliehať viac na podporu ako na trhovú aktivitu. Na Slovensku je príkladom vstup do EÚ, kedy naše farmy získali prístup k príliš vysokej príjmovej podpore, čo na dlhé obdobie zabrzdílo rast efektívnosti fariem, ako aj rozvoj vidieckej infraštruktúry, inštitúcií, trhovo-orientovaných regulácií a spôsobilo aj dlhodobé neriešenie problémov na trhu s pôdou²².

Graf 10: Maximálna podpora CRISS na farmu v jednotlivých členských štátoch EÚ (v EUR ročne na farmu)

Zdroj: Návrhy Strategických plánov jednotlivých členských štátov

Komplementárna podpora príjmu pre mladých poľnohospodárov (CIS YF)

Nariadenie vyžaduje, aby ČŠ alokovali v prospech mladých farmárov 3 % priamych platieb v rámci intervencií aj I. a aj II. piliera²³. Ide o logickú požiadavku, keďže priemerný vek poľnohospodárov sa postupne v celej EÚ zvyšuje²⁴. Jednou z týchto intervencií je komplementárna podpora príjmu pre mladých poľnohospodárov CIS YF (Complementary income support for young farmers). Má za cieľ poskytnúť dodatočnú hektárovú podporu príjmu mladým farmárom určité obdobie po založení farmy. Poskytuje sa vo všetkých členských štátoch EÚ maximálne počas 5 rokov po podaní prvej žiadosti o dotácie.

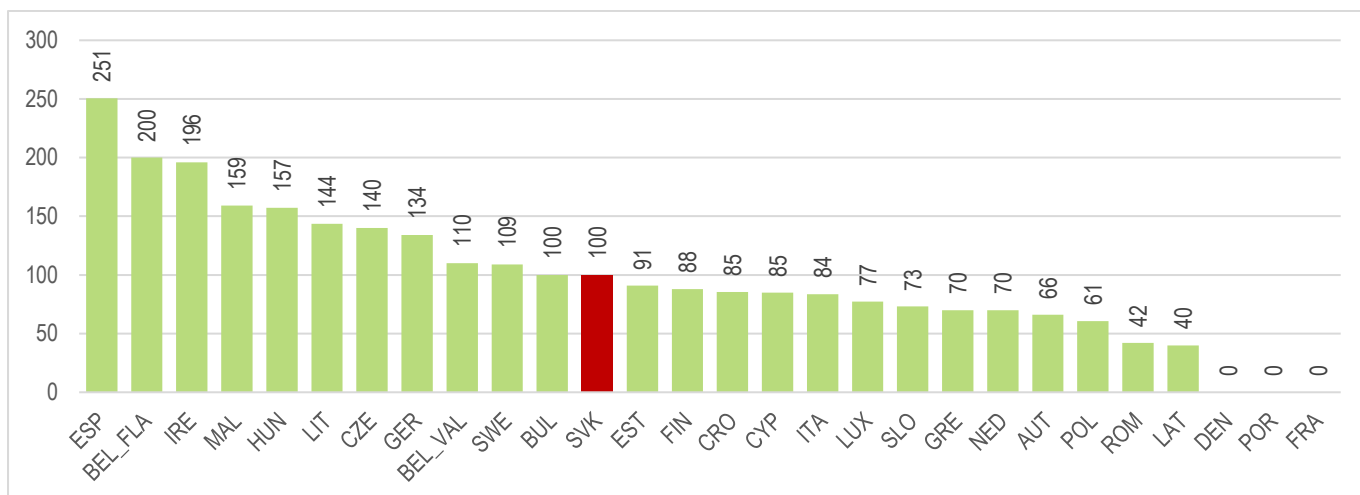
Členské štáty vo svojich plánoch určili hektárovú sadzbu a maximálny počet podporených hektárov mladých farmárov. Najvyššiu sadzbu poskytne Španielsko (251 EUR/ha). Slovensko poskytne mladým farmárom podporu 100 EUR/ha na maximálne 100 hektárov. Dánsko, Portugalsko a Francúzsko bude podporovať mladých prostredníctvom II. piliera SPP.

²² IPP (2019) Záverečná správa revízie výdavkov na pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka

²³ Príloha XII nariadenia (EÚ) 2021/2115: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2115&from=EN>

²⁴ IPP (2020) Starosti mladého poľnohospodára

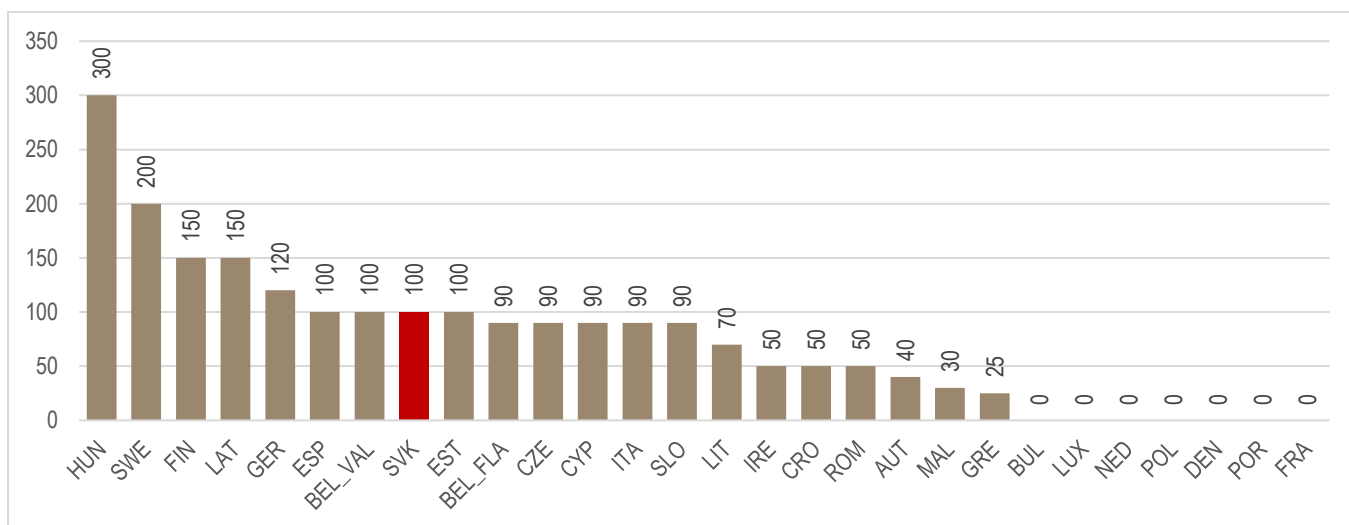
Graf 11: Porovnanie výšky CIS YF v jednotlivých členských štátoch EÚ (v EUR/ha)

Zdroj: Návrhy Strategických plánov jednotlivých členských štátov

Najviac prvých hektárov mladého farmára podporí Maďarsko (300 ha). Bulharsko, Luxembursko, Holandsko a Poľsko nemajú v strategickom pláne uvedený limit pre počet podporených hektárov, Holandsko a Luxembursko však stanovili maximálnu výšku podpory na jedného mladého farmára.

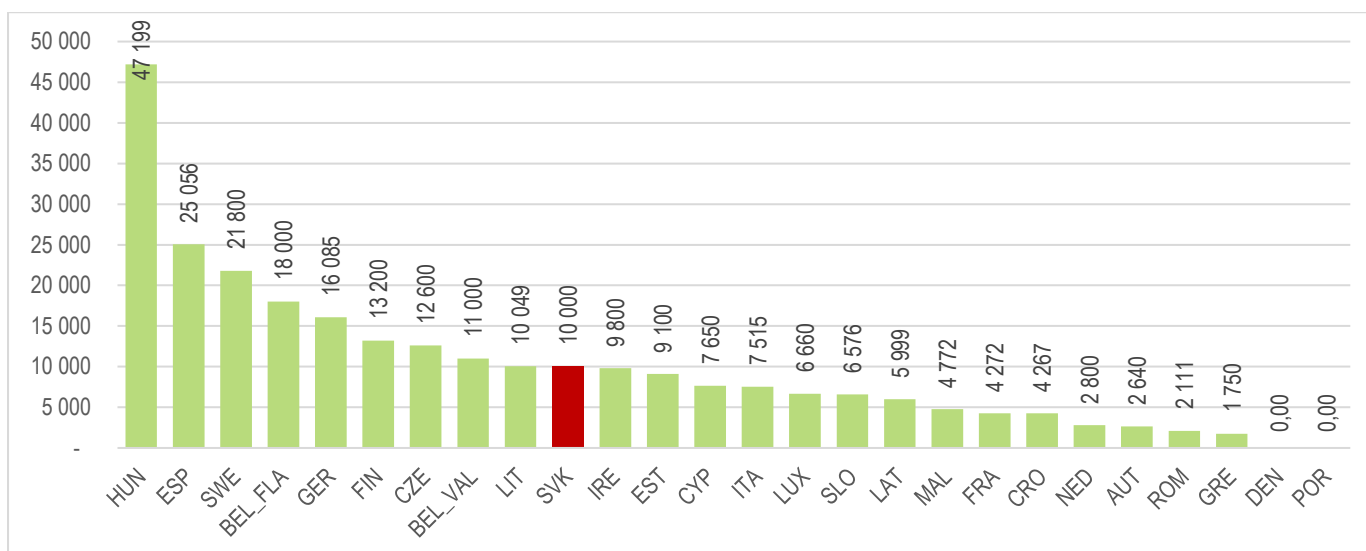
Graf 12: Porovnanie maximálneho počtu podporených hektárov CIS YF v jednotlivých členských štátoch EÚ (v ha)

Zdroj: Návrhy Strategických plánov jednotlivých členských štátov

Najvyššiu maximálnu podporu na farmu môžu získať farmári v Maďarsku (47 200 EUR). Slovensko bude mladých farmárov podporovať desiatou najvyššou maximálnou ročnou podporou (10 000 EUR).

Graf 13: Maximálna ročná podpora CIS YF na farmu v jednotlivých členských štátoch EÚ (v EUR)

Zdroj: Návrhy Strategických plánov jednotlivých členských štátov

Schválené strategické plány novej spoločnej poľnohospodárskej politiky už platia od roku 2023. Strategické plány obsahujú základné regulácie a podporné intervencie pre pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka. V novom programovom období 2023 – 2027 majú členské štáty viac flexibility pri nastavení intervencií. Úlohou Komisie zostáva kontrola konzistentnosti plánov, ochrana spoločného trhu a zabezpečenie primeraného príspevku strategických plánov k celoeurópskym cieľom hlavne v oblasti ochrany životného prostredia a klímy. Strategické plány vychádzajú z analýz SWOT, analýzy potrieb a obsahujú moderný monitorovací systém.

Nastavenie strategických plánov reflektuje na vyššiu mieru flexibility a jednotlivé členské štáty aplikujú rozdielne spôsoby na adresné riešenie príjmov poľnohospodárov a rozvoja vidieka. Komentár obsahuje kvantifikáciu príjmovej podpory na základe údajov v strategických plánoch jednotlivých členských štátov EÚ. Porovnanie slúži na informovanie odbornej a laickej verejnosti o poľnohospodárskych politikách EÚ a zvlášť Slovenska.

Slovensko získa z rozpočtu EÚ na I. pilier spoločnej poľnohospodárskej politiky 2 048 mil. EUR na obdobie 2023 - 2027. Z neho 25 mil. EUR vyčlení na sektorové intervencie v sektore mlieka, bravčového, ovčieho a kozieho mäsa a zemiakov, čo zníži rozpočet na priame platby. Okrem toho bude Slovensko stropovať základnú platbu BISS a odhadovanú zastupovanú čiastku 20 mil. EUR presunie do II. piliera na rozvoj vidieka.

Tabuľka 5: Rozdelenie rozpočtu na I. pilier SPP (mil. EUR)

ROZPOČET NA I. PILIER SPP	2 048
Sektorové intervencie (operačné programy)	-25
Stropovanie priamych platieb	-20
ROZPOČET NA PRIAME PLATBY	2 003

Zdroj: Strategický plán SPP 2023 - 2027

V Strategickom pláne spoločnej poľnohospodárskej politiky (SP SPP) 2023 - 2027 tak Slovensko vyčlení na priame platby SPP 2 003 mil. EUR. Priame platby na plochu tvoria 1 654 mil. EUR, čo predstavuje 82,6 percent rozpočtu na priame platby. Ide o priame platby odviazané od produkcie (decoupled direct payments). K odviazaným priamym platbám na plochu patrí základná platba, redistributívna platba, platba pre mladých poľnohospodárov a celofarmová ekoschéma. Na získanie celofarmovej ekoschémy však musia poľnohospodári plniť nadštandardné environmentálne podmienky. Rovnako tomu je aj pri podpore blahobytu zvierat, na ktorý je z priamych platieb vyčlenených 46,15 mil. EUR (2,3 percenta priamych platieb). 303,47 mil. EUR z alokácie priamych platieb sa použije na viazané platby (coupled payments), ktoré tvoria 15 percent rozpočtu priamych platieb.

Tabuľka 6: Rozdelenie priamych platieb v Strategickom pláne SPP 2023 – 2027 (mil. EUR)

	Názov podpory	Rozpočet v mil. EUR	Typ podpory
Priame platby	Základná platba (BISS)	923	Odviazaná platba
	Redistributívna platba	205	
	Platba pre mladých poľnohospodárov	12	
	Celofarmová ekoschéma	513	Odviazaná platba za nadštandard
	Blahobyt zvierat	46	Viazaná platba za nadštandard
	Viazané platby	304	Viazaná platba
SPOLU		2 003	

Zdroj: Strategický plán SPP 2023 - 2027

Členské štáty si vo svojich strategických plánoch určili, pestovanie ktorých plodín alebo chov ktorých zvierat budú podporovať. Na viazané platby môžu podľa európskej legislatívy vyčleniť maximálne 13 % rozpočtu priamych platieb²⁵. Ďalšie 2 % môžu byť vyčlenené na pestovanie bielkovinových plodín.

20 členských štátov (ČŠ) (vrátane Slovenska) alokovalo na viazanú podporu príjmu viac ako 10 % rozpočtu na priame platby (väčšina z nich použije maximum), 3 ČŠ (Taliansko, Cyprus, Belgicko-Flámsko) plánujú alokovať do 10 % priamych platieb, 4 ČŠ (Dánsko, Rakúsko, Nemecko a Írsko) alokujú do 5 % priamych platieb a jeden ČŠ (Holandsko) neplánuje žiadnu viazanú podporu príjmu²⁶. Z celkovej alokácie na viazanú podporu príjmu pôjde v členských štátoch EÚ 70 % na živočíšnu výrobu, 14 % na bielkovinové plodiny, 3 % na obilniny, 3 % na ryžu, 5 % na ovocie a zeleninu, 4 % na cukrovú repu a 1 % na iné plodiny.

Viazané platby v SP SPP 2023 - 2027

Strategický plán SPP má za cieľ rozvíjať hlavne sektory, ktoré prinášajú najvyššiu pridanú hodnotu pre slovenský vidiek, životné prostredie a spoločnosť. Ide hlavne o podporu viazanú na živočíšnu výrobu a špeciálnu rastlinnú výrobu. Slovensko bude v rokoch 2023 - 2027 podporovať chovateľov a pestovateľov nasledovnými viazanými podporami príjmu:

- platba na pestovanie vybraných druhov bielkovinových plodín,
- platba na kravy chované v systéme s trhovou produkciou mlieka,
- platba na ovce a kozy,
- platba na pestovanie chmeľu,
- platba na pestovanie cukrovej repy,
- platba na pestovanie vybraných druhov ovocia,
- platba na pestovanie vybraných druhov zeleniny.

Výšky sadziieb pre viazané platby vychádzajú z dlhodobých ekonomických výsledkov sektorov. Sektory, ktoré dostanú viazanú podporu príjmu v rokoch 2023 – 2027, dosahujú negatívnu rentabilitu (bielkovinové plodiny, dojnice, ovce a kozy a zelenina) alebo dosahujú nízku rentabilitu vo vzťahu k alternatívnym plodinám (cukrová repa a ovocie). Na druhej strane tieto poľnohospodárske sektory vytvárajú pozitívne ekonomické, environmentálne a sociálne benefity a viazaná podpora príjmu im pomôže sa udržať v poľnohospodárskej produkcii prostredníctvom primeraného zvýšenia rentability bez hrozby nadmernej kompenzácie.

²⁵ Článok 96 Nariadenia 2021/2115: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2115&from=EN>

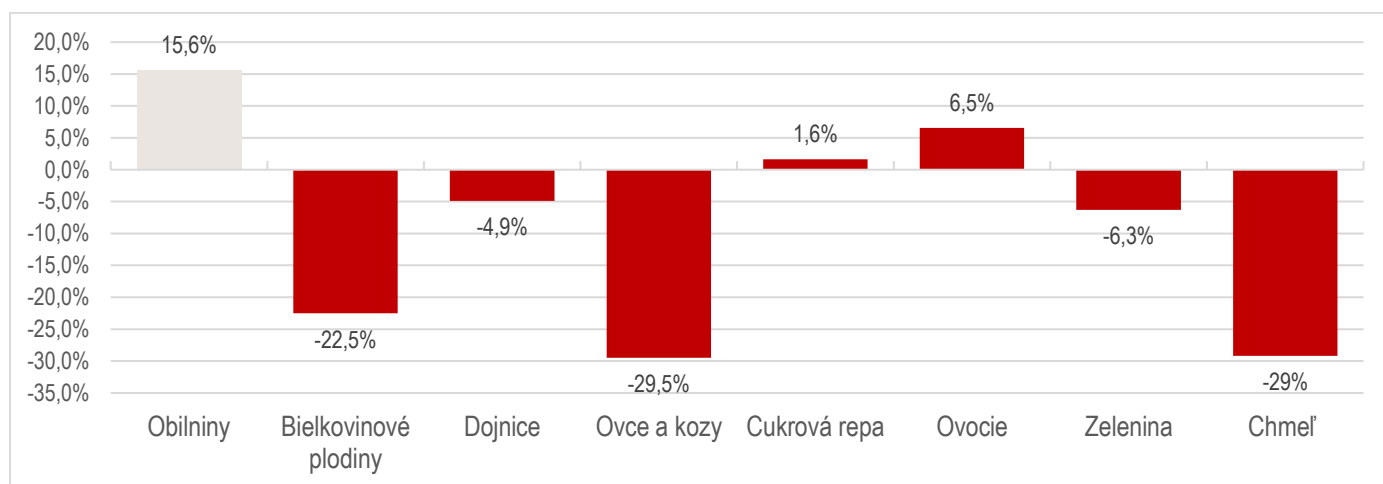
²⁶ EK (2022) Proposed CAP Strategic Plans and Commission observations https://agriculture.ec.europa.eu/system/files/2022-07/csp-overview-28-plans-overview-june-2022_en.pdf, spolu ide o 28 Strategických plánov, lebo Belgicko pripravilo 2 SP osobitne za Valónsko a Flámsko.

Výber komodít pre podporu viazanými platbami bral do úvahy aj finančnú medzeru, ktorá je vyššia pre živočíšnu výrobu a špeciálnu rastlinnú výrobu ako pre obilniny a olejninu^{27,28}.

Jednotkové sadzby viazanej podpory príjmu na Slovensku v rokoch 2023 – 2027 vychádzajú z kvantifikácie medzery ziskovosti sektorov v porovnaní s obilninami. Pri výpočte medzery ziskovosti boli zohľadnené predajné ceny a všetky relevantné náklady (cena osiva/sadiva, hnojív, pesticídov, odpisy, osobné náklady, režijné náklady, pričom v prípade zvierat náklady zahŕňajú krmivo, osobné náklady, odpisy, chovateľské a veterinárne služby, režijné náklady a iné).

Prísny maximálny limit viazanej podpory príjmu vo výške 13+2 % priamych platieb neumožňuje Slovensku plne kompenzovať všetky sektory na úroveň požadovanej ziskovosti. Jednotkové sadzby zvyšujú ziskovosť fariem, ale nemajú relevantný vplyv na spoločný trh EÚ a to kvôli veľkosti jednotlivých podporených sektorov a prísne rozpočtovému obmedzeniu pre viazanú podporu príjmu. Okrem toho tieto sektory prinášajú dodatočné čisté sociálne výhody pre daňových poplatníkov a životné prostredie.

Graf 14: Porovnanie ziskovosti obilnín a sektorov podporených viazanou podporou príjmu na Slovensku

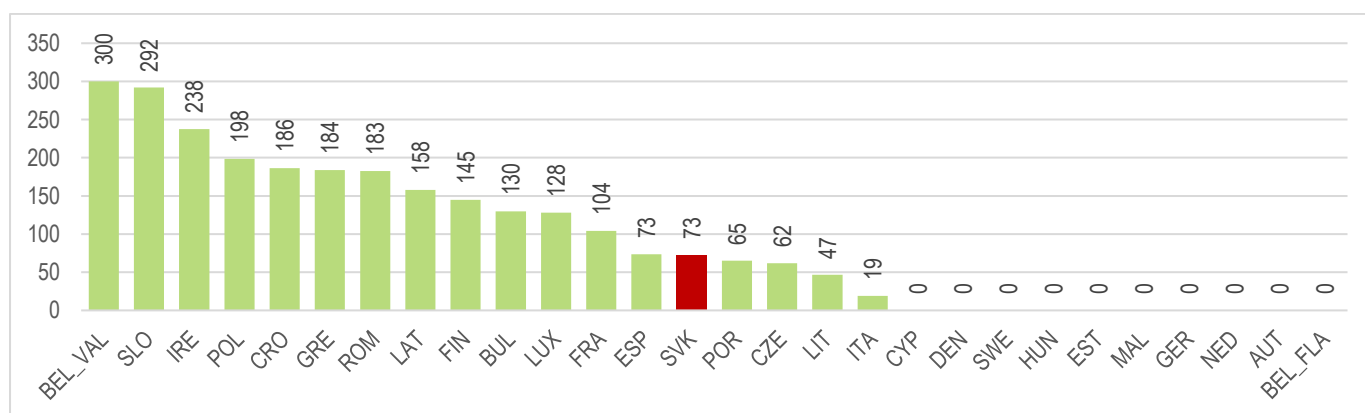
Zdroj: NPPC-VÚEPP, Náklady a výnosy poľnohospodárskych výrobkov v SR, údaje o chmeli na základe roku 2007 potvrdené pestovateľom

Porovnanie viazanej podpory príjmu v členských štátoch EÚ

Bielkovinové plodiny

18 ČŠ poskytne podporu na pestovanie bielkovinových plodín. Najvyššiu podporu získajú pestovatelia vo Valónsku v Belgicku (300 EUR/ha) a najnižšiu v Taliansku (19 EUR/ha). Slovensko poskytne podporu vo výške 73 EUR/ha.

Graf 15: Porovnanie podpory bielkovinových plodín v jednotlivých členských štátoch EÚ (EUR/ha)

Zdroj: Návrhy strategických plánov jednotlivých členských štátov

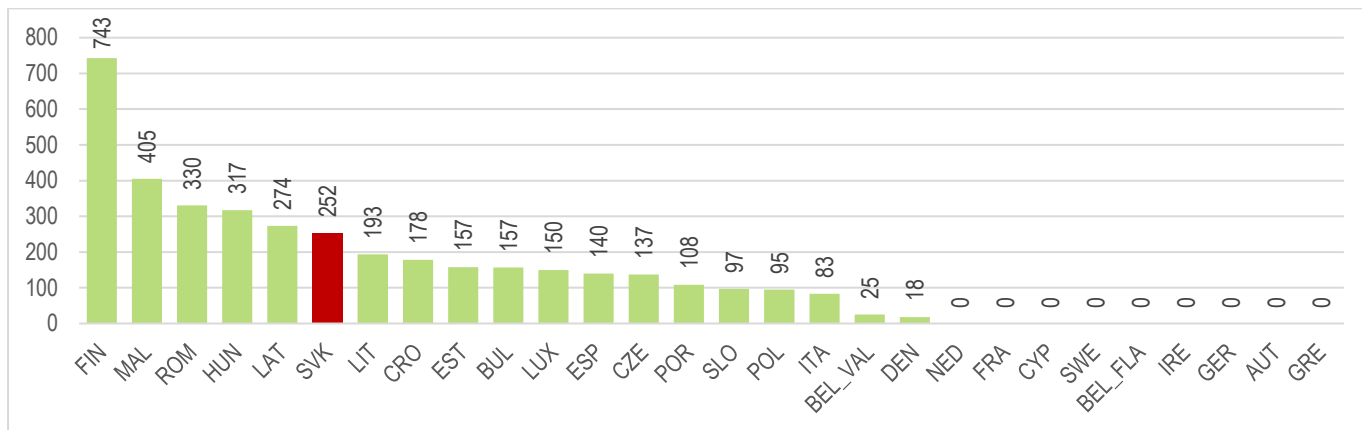
²⁷ fi-compass, 2020, Financial needs in the agriculture and agri-food sectors in Slovakia

²⁸ Pokrivčák, J., Tóth M. 2022 Financing gap of agro-food firms and the role of policies

Dojnice

Cieľom viazanej podpory príjmu na dojnice na Slovensku je zachovanie stavov dojníc a zlepšenie rentability sektora. Intervencia má znížiť alebo zastaviť pokles stavov dojníc a prispieť k dlhodobej stabilizácii chovov, čo bude mať pozitívny vplyv na diverzifikáciu produkcie, kvalitu pôdy, životné prostredie, zamestnanosť a pridanú hodnotu. Zároveň sa nepriamo podporí potravinový reťazec, ktorý je schopný zabezpečiť spotrebiteľom prístup k potravinám, ktoré sú k dispozícii v dostatočnom množstve, kvalite a sú cenovo dostupné. 19 ČŠ podporí viazanou podporou príjmu dojníc. Najvyššiu podporu získajú chovatelia vo Fínsku (743 EUR/dojnica) a najnižšiu v Dánsku (18 EUR/dojnica), kým 9 ČŠ nebude implementovať viazanú podporu dojníc. Slovensko podporí chovateľov dojníc sadzbou 252 EUR.

Graf 16: Porovnanie podpory chovu dojníc v jednotlivých členských štátoch EÚ (EUR/dojnica)

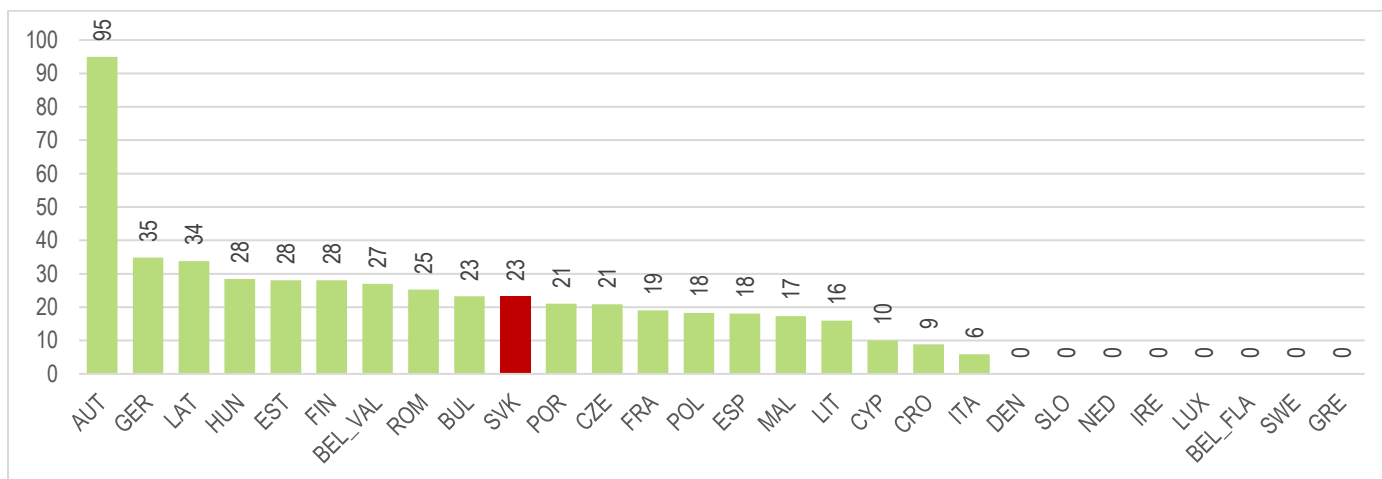

Zdroj: Návrhy strategických plánov jednotlivých členských štátov

Ovce a kozy

Chov oviec a kôz má nezastupiteľný význam v horských a podhorských oblastiach na Slovensku. Intervencia má znížiť alebo zastaviť pokles stavov oviec a kôz a prispieť k dlhodobej stabilizácii chovov, čo bude mať pozitívny vplyv na diverzifikáciu produkcie, kvalitu pôdy, životné prostredie, zamestnanosť a pridanú hodnotu. 20 ČŠ podporí chovateľov oviec a kôz. Najvyššiu podporu získajú chovatelia v Rakúsku (95 EUR) a najnižšiu v Taliansku (6 EUR). Na Slovensku získajú chovatelia podporu 23 EUR. 8 strategických plánov neobsahuje viazanú podporu oviec a kôz.

Graf 17: Porovnanie podpory chovu oviec a kôz v jednotlivých členských štátoch EÚ (EUR/zviera)

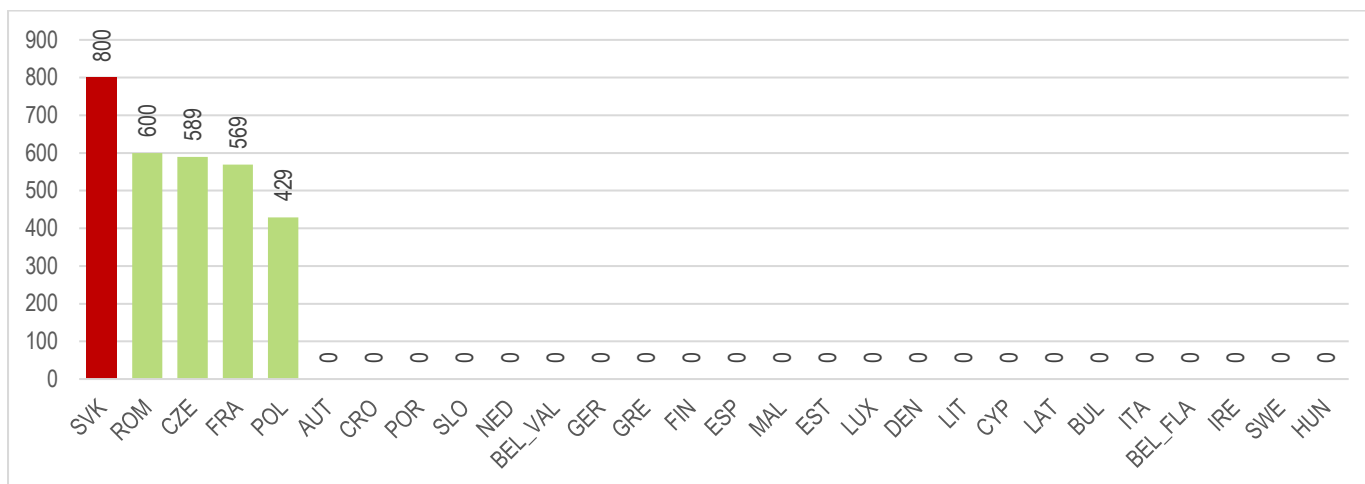

Zdroj: Návrhy strategických plánov jednotlivých členských štátov

Chmeľ

5 ČŠ poskytne podporu na pestovanie chmeľu. Slovensko poskytne najvyššiu podporu (800 EUR/ha) a Poľsko poskytne najnižšiu podporu (429 EUR/ha). Zvyšné členské štáty nepodporia pestovanie chmeľu.

Graf 18: Porovnanie podpory pestovateľov chmeľu v jednotlivých členských štátoch EÚ (EUR/ha)

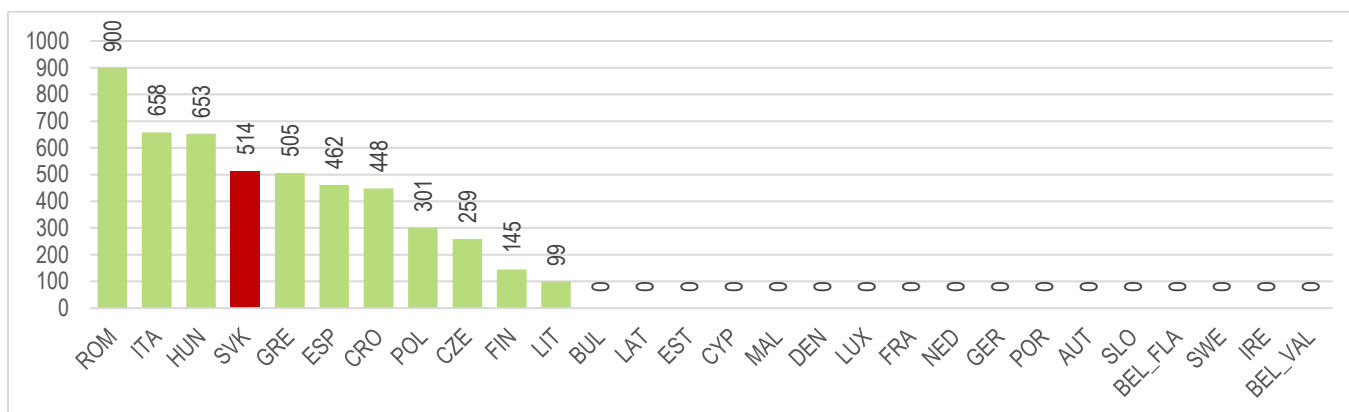

Zdroj: Návrhy strategických plánov jednotlivých členských štátov

Cukrová repa

Cieľom platby na Slovensku je zachovanie výmery cukrovej repy na úrovni 22 tis. ha a zlepšenie konkurencieschopnosti pestovateľov. Intervencia prispeje k zachovaniu efektívnej vertikály cukrová repa - cukor. Cukrovú repu na Slovensku spracovávajú len dva cukrovary. Pestovanie cukrovej repy má potenciál prispieť k zmene v komoditnej štruktúre poľnohospodárstva s pozitívnym vplyvom na diverzifikáciu produkcie, kvalitu pôdy a zamestnanosť. 11 ČŠ poskytne podporu na pestovanie cukrovej repy. Najvyššiu podporu získajú pestovatelia v Rumunsku (900 EUR/ha) a najnižšiu v Litve (99 EUR/ha). Slovensko podporí pestovateľov sadzbou 514 EUR/ha.

Graf 19: Porovnanie podpory pestovateľov cukrovej repy v jednotlivých členských štátoch EÚ (EUR/ha)

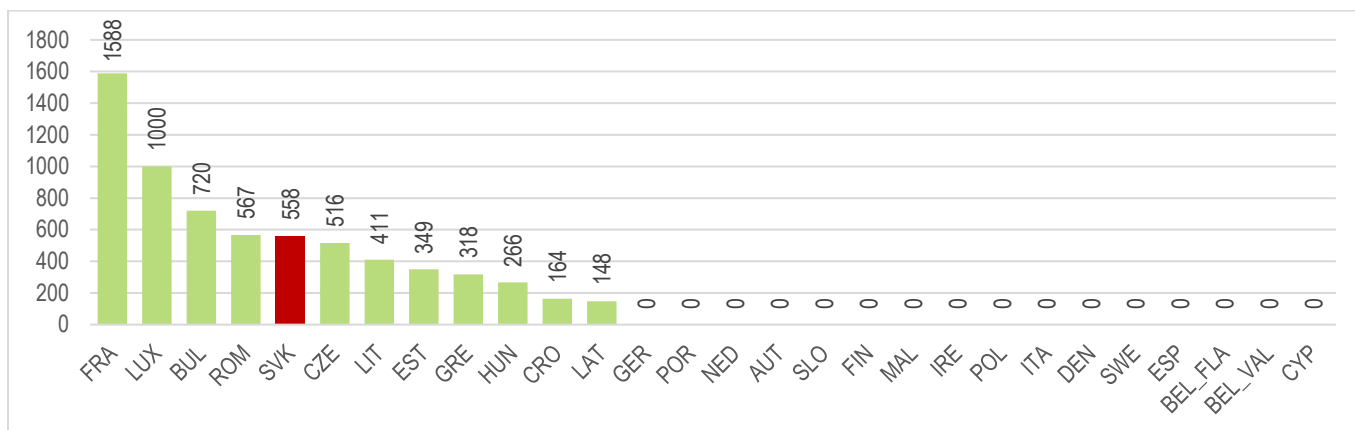

Zdroj: Návrhy strategických plánov jednotlivých členských štátov

Ovocie

Cieľom podpory pestovania ovocia na Slovensku je zachovanie ovocných sádov a zlepšenie konkurencieschopnosti pestovateľov. Prostredníctvom viazanej podpory príjmu sa prispeje k stabilnému a prijateľnému príjmu pre poľnohospodárov a zlepšeniu rentability. Zároveň sa nepriamo podporí potravinový reťazec, ktorý je schopný zabezpečiť spotrebiteľom prístup k zdravým a kvalitným potravinám v dostatočnom množstve za prijateľné ceny. Pestovanie ovocia vytvára verejné statky ako sú zamestnanosť na vidieku a vedie k zvýšeniu spotreby ovocia. 12 ČŠ plánuje podporiť pestovateľov ovocia. Najvyššiu priemernú sadzbu získajú pestovatelia vo Francúzsku (1 588 EUR/ha) a najnižšiu v Lotyšsku (148 EUR/ha). Slovensko podporí pestovateľov ovocia priemernou sadzbou 558 EUR/ha.

Graf 20: Porovnanie podpory pestovateľov ovocia v jednotlivých členských štátoch EÚ (EUR/ha)

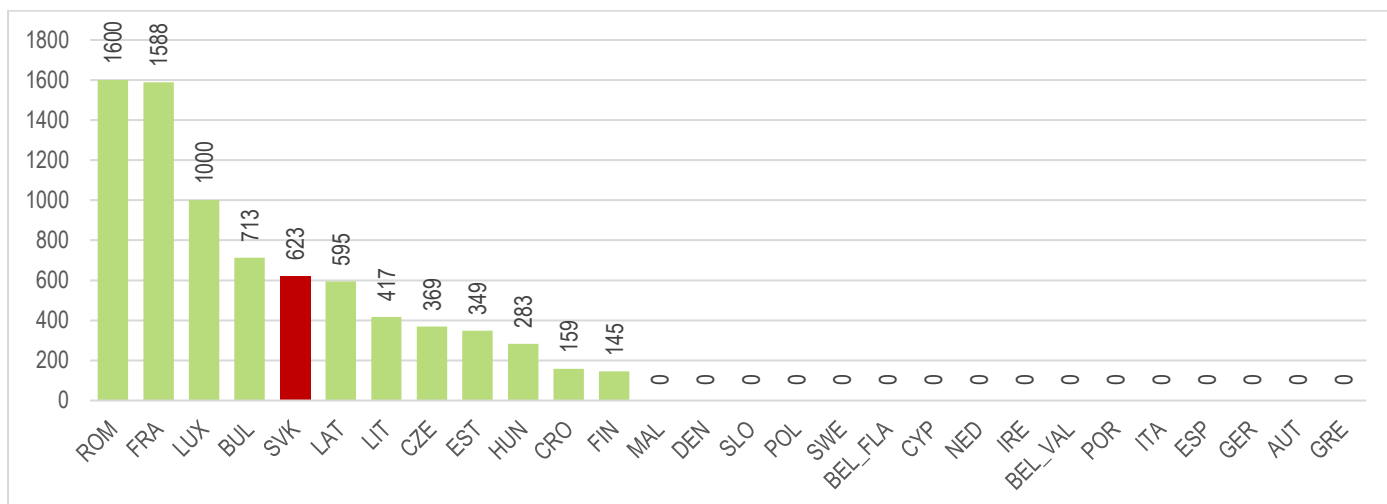

Zdroj: Návrhy strategických plánov jednotlivých členských štátov

Zelenina

Viazaná podpora príjmu pestovateľom zeleniny na Slovensku prispeje k stabilnému a prijateľnému príjmu pre poľnohospodárov a zlepšeniu rentability. Zároveň sa, rovnako ako v prípade ovocia, nepriamo podporí potravinový reťazec, ktorý je schopný zabezpečiť spotrebiteľom prístup k zdravým a kvalitným potravinám v dostatočnom množstve za prijateľné ceny. Pestovanie zeleniny vytvára verejné statky ako sú zamestnanosť na vidieku a vedie k zvýšeniu spotreby zeleniny. 12 ČŠ podporí pestovateľov zeleniny. Najvyššiu priemernú podporu získajú pestovatelia v Rumunsku (1 600 EUR/ha) a najnižšiu vo Fínsku (145 EUR/ha). Slovensko podporí pestovateľov zeleniny priemernou sadzbou 623 EUR/ha.

Graf 21: Porovnanie podpory pestovateľov zeleniny v jednotlivých členských štátoch EÚ (EUR/ha)

Zdroj: Návrhy strategických plánov jednotlivých členských štátov

Ďalšie rastlinné komodity

5 ČŠ poskytne podporu na pestovanie obilnín vo výške 30 - 109 EUR/ha (Taliansko, Francúzsko, Grécko, Lotyšsko a Estónsko), 3 ČŠ poskytnú podporu na pestovanie olejnín v intervale od 101 do 145 EUR/ha (Fínsko, Maďarsko a Taliansko). 4 ČŠ poskytnú podporu na pestovanie krmovín od 102 do 192 EUR/ha (Grécko, Francúzsko, Maďarsko a Poľsko). 4 ČŠ podporia pestovanie osív vo výške 80 - 432 EUR/ha (Grécko, Rumunsko, Portugalsko a Lotyšsko). 7 ČŠ podporí pestovateľov ryže vo výške 133 až 728 EUR/ha (Maďarsko, Rumunsko, Portugalsko, Taliansko, Grécko, Španielsko a Francúzsko). 9 ČŠ podporí pestovateľov škrobových zemiakov sadzbou od 84 po 597 EUR/ha (Bulharsko, Fínsko, Česko, Litva, Estónsko, Lotyšsko, Poľsko, Dánsko a Francúzsko). Ostatné komodity ako hrozienka, citrusy, orechy a priemyselné konope podporia 1 - 4 ČŠ.

Ďalšie živočíšne komodity

7 ČŠ podporí chovateľov hovädzieho mäsa sadzbou 48 - 281 EUR (Rumunsko, Malta, Belgicko, Česko, Dánsko, Bulharsko a Taliansko). 13 ČŠ podporí chovateľov hovädzieho dobytká sadzbou 50 - 1 350 EUR (Fínsko, Belgicko, Maďarsko, Španielsko, Litva, Lotyšsko, Taliansko, Bulharsko, Švédsko, Francúzsko, Chorvátsko, Nemecko a Slovinsko). Chovatelia teliat získajú podporu v piatich ČŠ vo výške od 72 do 370 EUR (Fínsko, Nemecko, Poľsko, Španielsko, Francúzsko).

Spoločná poľnohospodárska politika EÚ bola pôvodne založená na používaní cenových podpôr kombinovaných s dovoznými clami, vývoznými náhradami a v niektorých komoditách aj s produkčnými kvótami. Išlo o plne viazanú podporu na produkciu.

Reformy SPP (MacSharry, Agenda 2000, Strednodobá reforma SPP) viedli k prechodu od cenovej podpory na priame platby, ktoré sú odviazané od produkcie. Dôvodov reforiem bolo niekoľko. V prvom rade existovali obmedzenia na viazané podpory, ktoré deformujú medzinárodné trhy, v rámci WTO (World Trade Organization). Zachovanie podpôr pre poľnohospodárov vyžadovalo prechod od deformujúcich viazaných podpôr na priame platby odviazané od produkcie. Viazané platby deformovali trh, viedli k neefektívnej alokácii zdrojov na základe vládnych rozhodnutí o dotáciách a nie na základe trhových signálov. Negatívny vplyv mali viazané priame platby aj na životné prostredie, lebo viedli k intenzívnemu používaniu vstupov do výroby (pesticídov, hnojív,...). Export prebytkov, ktoré vznikali kvôli viazanej podpore príjmov prostredníctvom cenovej podpory, mal negatívny vplyv na rozpočet EÚ hlavne v súvislosti so vstupom nových členských štátov do EÚ.

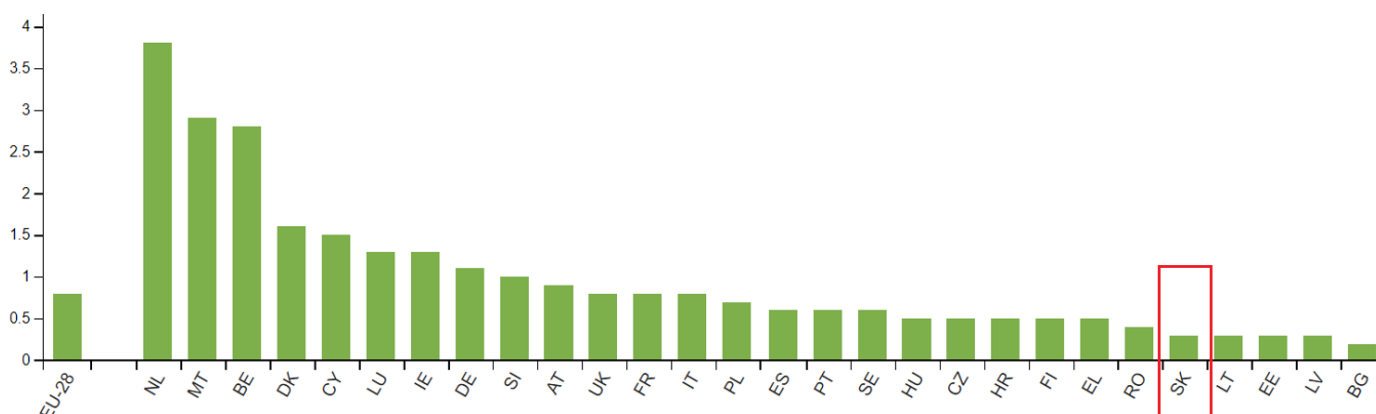
Odviazané priame platby sú nezávislé od súčasnej a budúcej produkcie alebo od používania vstupov do výroby a sú závislé len od minulej produkcie alebo používania vstupov v bázičkom období, ktoré sa už nedá ovplyvniť. Odviazané podpory tak nedeformujú trhy, keďže minimálne vplyvajú na produkčné rozhodnutia poľnohospodárov, ktorí sa rozhodujú hlavne na základe cenových trhových signálov. Odviazané priame platby však vytvárajú umrtené náklady v zdaňovaní (deadweight cost in taxation).

Odviazané priame platby majú síce malý vplyv na produkciu, ale: 1. Znižujú produkčné riziko, a tým ovplyvňujú produkčné rozhodnutia poľnohospodárov, ktorí sú väčšinou averzní k riziku. 2. Znižujú rozpočtové obmedzenie fariem, čím im umožňujú investovať priame platby, alebo získať na základe priamych platieb investičné zdroje. 3. Poľnohospodári môžu očakávať zmenu bázičkého obdobia alebo zmenu politík, a tak sa prispôbujú vyššou produkciou²⁹.

Poľnohospodárstvo poskytuje množstvo pozitívnych externalít a verejných statkov, ktoré sú spojené s poľnohospodárskou produkciou, ako je napríklad zamestnanosť na vidieku, potravinová bezpečnosť, krajínotvorba alebo ochrana prírodných zdrojov, biodiverzity a klímy. Európska legislatíva preto umožňuje členským štátom aplikovať výnimku z odviazaných priamych platieb a maximálne 15 percent priamych platieb viazať na produkciu, ktorá prináša environmentálne, ekonomické alebo sociálne benefity. Väčšina členských štátov túto výnimku aj aplikuje.

Slovensko používa viazané platby na podporu živočíšnej výroby (dojnice, ovce a kozy), ktorá dlhodobo klesá, je málo rentabilná, ale prináša sociálne a ekonomické benefity vo forme zamestnanosti v prvovýrobe a v celej potravinovej vertikále (produkcia mlieka, spracovanie mlieka, predaj mlieka), ale aj vo forme poskytovania organického hnojiva. Negatívom je tvorba skleníkových plynov. Slovensko má však nízke a klesajúce počty dojnic, oviec a kôz a stabilnú spotrebu mliečnych výrobkov a hovädzieho mäsa. Pokles domácej produkcie by viedol k nárastu dovozu z krajín, ktoré majú vysokú hustotu dobytčích jednotiek na hektár pôdy.

Graf 22: Hustota dobytčích jednotiek na hektár poľnohospodárskej pôdy v roku 2016 (DJ/ha)

Zdroj: Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Agri-environmental_indicator_-_livestock_patterns

Veľký podiel viazaných platieb Slovensko použije na podporu ovocia a zeleniny. V ovocí a zelenine je Slovensko málo sebestačné, hoci má vhodné podmienky na produkciu. Dôvodom je vývoj politiky v 90. rokoch, nastavenie politik po vstupe do EÚ, nevhodná

²⁹ Rizov et al. 2013

štruktúra fariem a zaostávajúci výskum a poradenstvo³⁰. Dôvodom podpory vo forme viazaných platieb na ovocie a zeleninu je okrem potravinovej bezpečnosti aj zamestnanosť na vidieku a podpora domácej spotreby ovocia a zeleniny.

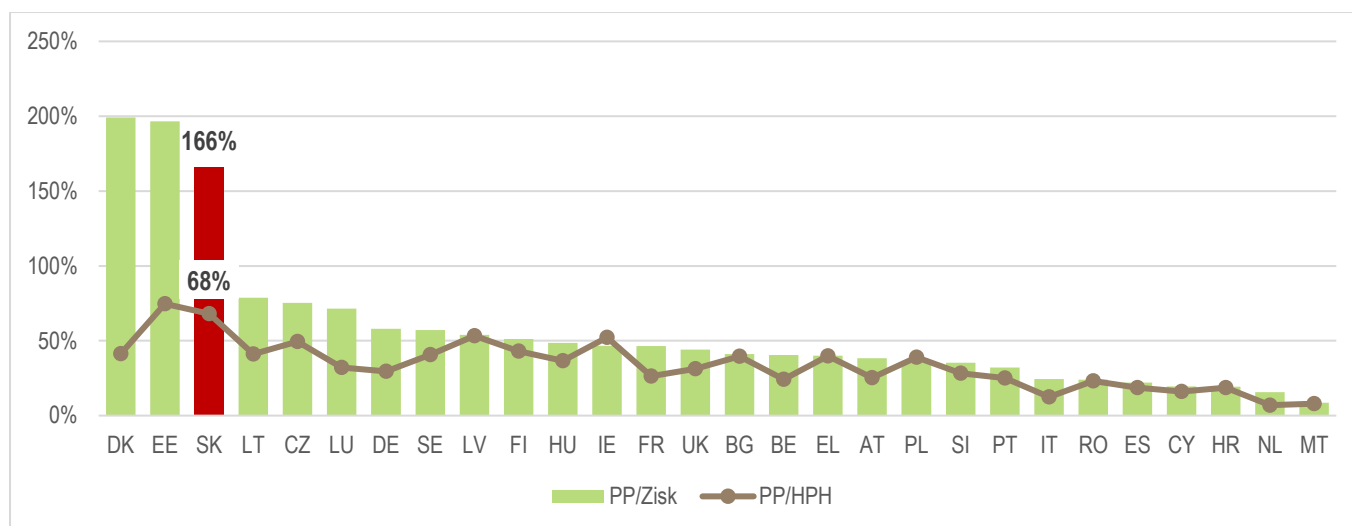
Cukrová repa je podporovaná viazanými platbami z environmentálneho hľadiska na zlepšenie štruktúry komodít, kde je veľká dominancia obilnín a olejnín na Slovensku. Taktiež je dôvodom podpory funkčná vertikála cukrová repa – cukor. Na Slovensku existujú posledné dva cukrovary a cukorná vertikála poskytuje pracovné miesta, zamestnanosť na vidieku a potravinovú bezpečnosť^{31,32}.

Obilniny a olejniny nie sú podporované viazanými platbami napriek tomu, že obilniny a olejniny dominujú na Slovensku a zabezpečujú podstatnú časť slovenského poľnohospodárskeho exportu. Dôvod je, že obilniny a olejniny sú dostatočne ziskové a trhové ceny zabezpečujú dostatočnú návratnosť investícií do obilnín a olejnín.

Slovensko v tomto období neposkytlo podporu viazanými platbami na kravy bez trhovej produkcie mlieka. Viazané platby sú časťou SPP a hodnotenie podpôr je potrebné robiť komplexne. Kravy bez trhovej produkcie mlieka sú podporované z iných zdrojov a navyše prinášajú v súčasnosti menšie sociálne a ekonomické benefity ako napríklad dojnice.

Viazané platby sú z ekonomického hľadiska škodlivejšie ako odviazané, ale Slovensko ich využíva v plnom rozsahu. Prečo? Okrem pozitívnych externalít a verejných statkov existuje aj iný dôvod. Štruktúra fariem na Slovensku je dominovaná veľkými farmami a podiel priamych platieb na zisku alebo pridanej hodnote na Slovensku je veľký. Veľké farmy nemajú komparatívne výhody v poľnohospodárskej produkcii náročnej na prácu, ale sústredia sa na produkciu náročnú na pôdy a kapitál³³. Viazané platby sú teda dočasnou alternatívou k riešeniu neefektívnej štruktúry fariem.

Graf 23: Podiel priamych platieb na zisku a hrubej pridanej hodnote v roku 2016 (v %)

Zdroj: Eurostat, Revízia výdavkov na pôdohospodárstvo a rozvoj vidieka

Platby pre oblasti s prírodnými alebo inými osobitnými obmedzeniami (ANC)

Poľnohospodári na Slovensku hospodária v rozmanitých prírodných podmienkach. Poľnohospodári hospodáriaci v znevýhodnených (ANC) oblastiach majú nevýhodu v porovnaní s poľnohospodármi v dobrých prírodných podmienkach. Poľnohospodári v znevýhodnených oblastiach (horské oblasti, oblasti s prírodnými alebo špecifickými obmedzeniami) získajú kompenzáciu vyšších nákladov a nižších výnosov. Viac budú podporované živočíšne farmy ako rastlinné, keďže rozdiel v príjmoch medzi oblasťami ANC a produkčnými oblasťami je väčší pre živočíšne farmy ako pre rastlinné. Živočíšnou farmou je farma, ktorá má aspoň 0,25 DJ/ha poľnohospodárskej pôdy. Cieľom podpory je zachovať poľnohospodárstvo na celom území Slovenska.

Príjmy fariem v oblastiach s prírodnými obmedzeniami (ANC) sú nižšie v porovnaní s farmami v produkčných oblastiach. Farmy v horských oblastiach dosahujú 74 % príjmov fariem, ktoré nie sú v ANC oblastiach a ostatné ANC farmy (nie horské) dosahujú 88 % príjmov fariem, ktoré nie sú v ANC. 62 % poľnohospodárskej pôdy sa nachádza v oblastiach ANC (FADN). 25,4 % poľnohospodárskej pôdy je v horských oblastiach. V programovom období 2014 – 2022 bolo na ANC vyčlenených na Slovensku 468,7 mil. EUR, čo predstavuje 22,07 % celkových prostriedkov PRV. Uvedenou sumou sa do roku 2020 podporovalo udržanie poľnohospodárskej

³⁰ Barathova et al. 2022

³¹ Tóth et al. 2022

³² Tóth, M., Pokrivčák, J. 2019

³³ Ciaian et al. 2009

činnosti na približne 1,24 mil. ha znevýhodnených oblastí. Sadzby pre ANC pokrývali 70 % rozdielov medzi produkčnými oblasťami a ANC. Určenie výšky vyrovnávacích príspevkov za hospodárenie v znevýhodnených prírodných podmienkach vychádza z ekonomickej analýzy (NPPC, 2019). Podľa analýzy NPPC majú živočíšne farmy v ANC nižšie príjmy na pracovníka ako rastlinné farmy v ANC. Výška kompenzácie sa stanovuje ako dodatočné náklady a strata príjmu vyplývajúca z obmedzenia poľnohospodárskej výroby v ANC v porovnaní s oblasťami bez obmedzení.

Podpora sa v období 2023-2027 vypočíta ako súčin počtu hektárov a podpory v príslušnej ANC oblasti. Na Slovensku je 13 rôznych ANC oblastí rozdelených do troch skupín: horské oblasti, oblasti s prírodnými obmedzeniami a oblasti s osobitnými obmedzeniami:

Horské oblasti

- H1 Priemerná nadmorská výška obce väčšia alebo rovná 700 m n. m.
- H2 Priemerná nadmorská výška obce väčšia alebo rovná 600 m n. m. a menšia ako 700 m n. m.
- H3 Svahovitosť územia obce väčšia alebo rovná 20 % na ploche väčšej ako 50 % územia obce
- H4 Priemerná nadmorská výška obce väčšia alebo rovná 500 m n. m. a menšia ako 600 m n. m.

Oblasti s prírodnými obmedzeniami

- BK1 Slabá priepustnosť pôdy
- BK2 Skeletnatosť
- BK3 Nepriaznivá textúra – piesočnaté pôdy
- BK4 Plytká hĺbka zakorenenia
- BK5 Extrémna svahovitosť
- BKA Agregátne kritérium

Oblasti s osobitnými obmedzeniami

- OS1 Oblasti flyšového pásma
- OS2 Oblasti úpätných svahov a podsvahových depresii
- OS3 Oblasti pôd s nízkou produktivitou

Celková výška podpory je obmedzovaná redukciou platieb v závislosti od hektárov. ANC platby do výmery 450 ha sú poskytované v plnej výške (100 %) znevýhodnenia, na hektáre v intervale 450 - 900 bude platba znížená na 63,64 %, na hektáre 900 - 1 800 na 47,80 % a na hektáre nad 1 800 na 40,54 %. Sadzby závisia od typu obmedzenia, ktoré určuje príslušnú oblasť ANC.

Tabuľka 7: Sadzby ANC a ich redukcia

Výmera	1 - 450 ha		nad 450 - 900 ha		nad 900 - 1800 ha		nad 1800 ha	
Farma	Živočíšna (v EUR/ha)	Rastlinná (v EUR/ha)	Živočíšna (v EUR/ha)	Rastlinná (v EUR/ha)	Živočíšna (v EUR/ha)	Rastlinná (v EUR/ha)	Živočíšna (v EUR/ha)	Rastlinná (v EUR/ha)
H1	226	61	143,83	38,82	108,02	29,15	91,61	24,73
H2	202	55	128,55	35,00	96,55	26,29	81,88	22,29
H3	184	50	117,10	31,82	87,94	23,90	74,58	20,27
H4	156	42	99,28	26,73	74,56	20,07	63,23	17,02
BK1	64	17	40,73	10,82	30,59	8,13	25,94	6,89
BK2	93	25	59,19	15,91	44,45	11,95	37,70	10,13
BK3	60	16	38,18	10,18	28,68	7,65	24,32	6,49
BK4	112	30	71,28	19,09	53,53	14,34	45,40	12,16
BK5	109	29	69,37	18,46	52,10	13,86	44,18	11,76
BKA	75	20	47,73	12,73	35,85	9,56	30,40	8,11
OS1	73	20	46,46	12,73	34,89	9,56	29,59	8,11
OS2	36	10	22,91	6,36	17,21	4,78	14,59	4,05
OS3	65	17	41,37	10,82	31,07	8,60	26,35	7,30

Zdroj: Strategický plán SPP 2023 - 2027